

de Olifant

Ledenmagazine van D66 Amsterdam, april 2008

Thema: integratie - discussiedag 17 mei

In dit nummer:

- Thema integratie:
Happy end voor het multiculturele drama
Burgerschap? Een D66 onderwerp
- Een Nederlandse burgerrechten beweging?
- De toekomst van D66:
Matching funds
De Hafmo ideologie
- Uit de gemeenteraad
- Waarheen met de Nederlandse defensie?
- Columns en discussie

Van de redactie

Beste lezer en geïnteresseerde, al of niet D66'er, optimisme is een mooie kwaliteit. Het leven oogt zoveel mooier als je vrolijk en fier de wereld in kijkt met de verwachting dat het morgen beter is dan vandaag. Onze partij bruist van dat optimisme. Hoewel de voorspellingen van Maurice de Hond ongeveer even veel realiteitsgehalte lijken te hebben als zijn andere activiteiten, staat D66 in alle peilingen op (enige) winst. Dat danken we aan de nadrukkelijke aanwezigheid van Alexander Pechtold als fractieleider en we moeten daar natuurlijk blij mee zijn. Het stemt tot optimisme. Nu moeten we de volgende stap zetten en ervoor zorgen dat niet alleen onze fractieleider maar ook de partij herkenbaar is. Zorgen dat je iemand op straat kunt vragen: waar staat D66 voor en dan direct een duidelijk antwoord krijgen. Zover zijn we nog niet. Want de stemming van de dag moet ons niet verleiden om de zaken die ons in een wel heel nabij verleden opbraken op hun beloop te laten. Het rapport Groenman heeft een aantal serieuze problemen

blootgelegd in onze partij, zowel in de democratische pretenties van onze eigen partij als in de processen en structuren die een zonnige toekomst moeten brengen. Het rapport is gepresenteerd maar nauwelijks besproken (zie de vorige *Olifant*) en het zou wel erg ironisch zijn als we precies doen wat daar aan de kaak wordt gesteld: het rapport in de la laten verdwijnen.

Gelukkig bruist het behalve van optimisme ook van activiteit. Onze eigen afdeling organiseert op 17 mei een discussiedag (symposium zou het beste woord zijn, in de ware Plato-zin van het woord) over een onderwerp dat D66 na aan het hart ligt: integratie. In deze *Olifant* daarover een aantal artikelen die al een lijn laten zien in wat er in D66 kring wordt gedacht.

Opvallend vaak klinkt 'volwassen burgers' en 'vertrouwen' en dat past ons. Natuurlijk verwachten we iedereen met dat vertrouwen in volwassen burgers op 17 mei in de Mozes en Aäronkerk. Dit is enkel een voorproefje. Veel leesplezier.

Frans Verhagen, redactie *de Olifant*

Inhoud

- [3 De American Civil Liberties Union](#)
- [9 Een Nederlandse variant? Pechtold & In 't Veld](#)
- [12 De toekomst van de Nederlandse krijgsmacht](#)
- [14 **Uit de gemeenteraad**](#)
- [19 **Column:** Ageeth Telleman over het handenschudden](#)
- [20 **Stelling:** Richt het Museumplein opnieuw in](#)
- [21 **Debat: De toekomst van D66**](#)
- [21 Mike Ackermans over Van Mierlo en de onze toekomst](#)
- [23 Sjaak Scheele over een fusie tussen D66 en GL](#)
- [25 **Column:** Arjen de Wolff over ons onbegrip voor kiezers](#)
- [26 Matching funds en het Concertgebouworkest](#)
- [28 **Stelling:** Handen af van mijn recht om dom te doen](#)
- [29 **Stelling:** Amfora is trojaans paard voor de commercie](#)
- [31 **Thema integratie** Happy end voor ons mutlicuturele drama](#)
- [34 Pleidooi voor een nieuw nationalisme](#)
- [36 Alles draait om burgerschap](#)
- [39 Niet een integratiebeleid maar een beleid dat integreert](#)
- [41 Interview met Paul Frissen](#)
- [44 Hoe Amsterdammers denken over zwarte scholen](#)
- [45 Weg met 'de allochtoon'](#)

Colofon

De Olifant wordt gemaakt door een onafhankelijke redactie van de afdeling Amsterdam van D66.

Redactie:

Thijs Baas (hoofdredacteur)

Frans Verhagen

Olivier Morot

[Medewerkers: pagina 47](#)

Het volgende nummer verschijnt op 10 juni. Bijdragen naar:

thijs.baas@gmail.com

fverhagen@amerika.nl

Eerder nummers:

[Olifant, 15 maart 2008](#)

© Copyright 2008,

de Olifant & auteurs

Overname van artikelen:

bel 020-6142840

American Civil Liberties Union: waakhond van de burgerrechten

Onlangs riep Alexander Pechtold op tot het oprichten van een Nederlandse organisatie om de burgerrechten te beschermen. Het model dat hem voor ogen stond was de American Civil Liberties Union (ACLU). Wat voor organisatie is dat eigenlijk? En aansluitend: een discussie met Alexander Pechtold, Sophie in 't Veld en staatsrecht deskundigen over de mogelijkheden van zo'n organisatie in Nederland.

Door Frans Verhagen

Skokie is een onopvallende voorstad van Chicago. Er wonen veel immigranten van Europese afkomst, voornamelijk joodse vluchtelingen met ervaringen in Duitse concentratiekampen. In 1975 werden zij op smakeloze wijze aan dat verleden herinnerd. De National Socialist Party of America, de Amerikaanse variant van de neonazi's, besloot in Skokie geüniformeerd te gaan demonstreren. Frank Collins, de leider van die onfrisse club, wilde enkel provoceren en hij kreeg zijn zin. De gemeenteraad van Skokie verbood de demonstratie, waarna Collins luidkeels verklaarde dat zijn recht op vrije meningsuiting en vrije vereniging werd geschonden. Hij vroeg hulp bij de ACLU, de American Civil Liberties Union. Daar trof hij weinig sympathie voor hemzelf of zijn club, maar wel hulp bij het verdedigen van zijn rechten. Dankzij de ACLU wonnen Collins en zijn kornuiten het proces. In ACLU gelederen klonk luid geknars van tanden. Toch had

de vereniging, die zich ten doel stelt om de grondrechten te verdedigen, geen andere keuze dan Collins helpen. De claim dat neonazi's geen rechten hebben, zag de ACLU als een gevaarlijke stellingname.

ACLU

AMERICAN CIVIL LIBERTIES UNION

Dat zou precedenten scheppen. 'Vandaag zijn het nazi's, morgen zwarten, pacifisten, vrouwen of Indianen', zo stelde de landelijk coördinator van de ACLU. 'Als je de vrijheid van meningsuiting niet verdedigt voor alle groeperingen dan doe je precies wat nazi's willen: je zet de eerste stap op weg naar een totalitaire maatschappij.'

Luidruchtige verdediger

De ACLU heeft een eenvoudige doelstelling en probeert die consequent uit te voeren.

Onbegrip over Skokie kostte de ACLU veel leden, maar verschaftte de organisatie de geloofwaardigheid om in de jaren tachtig de regering Reagan aan te spreken. Zo won de ACLU een rechtszaak tegen de toenmalige minister van Volksgezondheid, die bureaus voor gezinsplanning had verplicht ouders in te lichten wanneer de bureaus voorbehoedsmiddelen verstrekten aan mensen jonger dan zeventien jaar. Een onaanvaardbare inmenging in

het persoonlijke leven van de tieners, meende de ACLU. Dat vond de rechter ook.

Het zal niet verrassen dat de ACLU sinds elf september de meest luidruchtige verdediger is van de Amerikaanse grondrechten. Volgens de voorzitter van de ACLU was Homeland Security Act van november 2002 dubbel fout: 'Hij biedt niet meer veiligheid maar hij neemt ons wel vrijheid af.' Het is een typische ACLU uitspraak. De eerste stelling lijkt politieker dan nodig, want wat weet de organisatie

nu van nationale veiligheid? De tweede stelling valt een stuk beter te onderbouwen. De ACLU verzet zich bijvoorbeeld tegen de overheidspogingen om burgers die verdacht worden van banden met terrorisme het recht op een advocaat te ontzeggen. Verder waarschuwt de organisatie tegen nieuwe 'inkijk-programma's' waarbij alle mogelijke elektronische communicatie wordt verzameld en geanalyseerd op 'terroristisch gedrag'. De ACLU klaagt dat wat tot nu toe alleen gold voor spionnen en terroristen, voortaan wordt toegepast op iedere burger.

Links en on-Amerikaans

'ACLU' geldt in conservatief Republikeinse kringen zo'n beetje als code-woord voor 'uiterst links' en 'pro-misdaad'. Dat bleek bijvoorbeeld in de presidentsverkiezingen van 1988, toen George H. W. Bush klaagde dat Democratisch presidentskandidaat Michael Dukakis een *card carrying member* van de ACLU was. In plaats dat Dukakis in ging op de schendingen van grondrechten door de regering Reagan (waarin zijn opponent vice-president was), liet Dukakis de impliciete aanklacht onweersproken. Dat zingt nu nog door. Wie naar Amerikaanse *talkradio* luistert, tegenwoordig grotendeels in

conservatieve handen, hoort de ACLU geregeld in één adem met vakbonden, onderwijzers, Ted Kennedy en andere symbolen van wat links en on-Amerikaans is.

Misschien is dat onvermijdelijk in de gechargeerde sfeer van de Amerikaanse binnenlandse politiek. Maar het is ook vreemd, want wat is er nu Amerikaans dan het beschermen van de Bill of Rights? Alsof conservatieven, vrije markt propagandisten en *talk show hosts* daar geen baat bij hebben. Zeker van de laatsten zou je meer respect verwachten. Want al steunt de ACLU niet ieders visie, ze verdedigt wel iedereen rechten. 'Ik krijg er kippenvel van

De ACLU verdedigde het recht van vrije meningsuiting van neo-nazi's, ook als dat alleen maar bedoeld was om te provoceren.

als ik bedenken wat voor soort lieden we in de loop van de jaren hebben moeten vertegenwoordigen', zegt voormalig directeur wetgeving Burt Neuborne. Het is een feit dat grondrechten vaker onder vuur liggen

van rechts dan van links. Maar vaker nog komt de dreiging van beide kanten. Neem Larry Flint, de uitgever van pornografische tijdschriften en treiteraar van zowel christelijk rechts als feministisch links. Flint kon rekenen op verdediging van de ACLU toen hij door het Amerikaans gerecht werd vervolgd. Hij won.

Typisch Amerikaans

Volgens bewonderaars is de ACLU een waakhond die de grondwettelijke rechten verdedigt, volgens tegenstanders geeft de organisatie een vertekend beeld van wat de Grondwet zegt of beoogt. Feit is dat de rechter de ACLU vaak gelijk geeft. In elk geval is de ACLU een factor van belang, met 275.000 leden en bemoeienis met wel 6.000 zaken per jaar. De ACLU is een typisch Amerikaanse organisatie, al was het alleen omdat ze een voorbeeld is van de manier waarop Amerikaanse burgers zich organiseren om een belang te behartigen. Alexis de Tocqueville had er in *Democratie in Amerika* al op gewezen: geen groter gevaar bedreigt een democratie dan de tirannie van de meerderheid; alleen georganiseerde burgers kunnen zich daar tegen beschermen. Het duurde tot de Eerste

Wereldoorlog voor dit gevaar als voldoende urgent werd erkend. De directe aanleiding waren overheidsrepressie in het kader van de oorlog en angst voor de arbeidersbeweging, versterkt door de Russische revolutie. Dit leidde tot wat bekend staat als de 'Red Scare'.

Dienstweigeraars werden de gevangenis in gegooid, kritiek op de overheid werd een misdaad en burgers van Duitse of Oost-Europese afkomst werden gediscrimineerd.

Ook na de oorlog bleef de minister van Justitie, A. Mitchell Palmer, over de schreef gaan in een poging zijn presidentiële ambities te onderstrepen. Hij meende dat

communisme 'zich een weg at, de huizen in van de Amerikaanse arbeider'. Palmer maakte gebruik van anarchistische bomaanslagen, om socialisten en vakbonden hard aan te pakken. Honderden niet-Amerikanen met een verblijfsvergunning werden uitgewezen. Het ministerie van Defensie sloot meer dan 4.000 verdachte radicalen op, sommige omdat 'ze er buitenlands uitzagen'.

Recht op antisemitisme

In 1920 verleidde dit de 35-jarige jurist John Baldwin, die zelf wegens dienstweigering gevangen had gezeten, tot de oprichting van de ACLU. Baldwin was van goeude komaf,

maar hij onderhield hij nauwe banden met de vakbeweging, vooral met de befaamde International Workers of the World. Aanvankelijk verdedigde de ACLU dan ook vooral linkse activisten, vooral communisten. Maar al snel leidde een

Volgens Baldwin kon je vrije meningsuiting alleen maar verdedigen als je ieders recht daarop verdedigde

streng en consequente bescherming van grondrechten tot een bredere cliëntèle. Zo verdedigde de ACLU het recht van een krant (eigendom van Henry Ford) om antisemitische uitspraken te publiceren. Ook het recht van de Ku Klux Klan om racistische lectuur rond te sturen werd beschermd. Vrije meningsuiting kon alleen maar verdedigd worden, vond Baldwin, als je consequent ieders recht daarop verdedigde.

Zo raakte de ACLU in 1925 verzeild in het *Monkey Trial* tegen onderwijzer John Scopes, die in strijd met de wet van het fundamentalistische zuiden Darwins evolutieleer onderwees ([voor meer informatie daarover, klik](#)

[hier](#)). Scopes reageerde op een oproep van de ACLU met het aanbod om eenieder te verdedigen die bereid was deze wet te schenden. Scopes stond tegenover een beroemde aanklager, drievoudig Democratische presidentskandidaat William Jennings Bryan, in deze latere jaren meer bekend als bezielend spreker voor fundamentalistische zaken. De ACLU engageerde Clarence Darrow, de beste strafpleiter van het land. Darrow zette Bryan voor joker, althans in de ogen van de niet-fundamentalisten, maar verloor het proces (in hoger beroep bleef Scopes vrij op basis van een technisch punt).

Voor de ACLU was het goede publiciteit: ze werd in veler ogen de verdediger van het gezonde verstand. Daarmee maakte de ACLU zich wat los van het verdedigen van vakbondsrechten, de belangrijkste activiteit in die jaren, waarin een golf van anti-vakbondsgeweld over het land rolde als reactie op het toegenomen aantal stakingen. Werkgevers schonden regelmatig het recht op vrije vergadering en op *picketing* (posten voor de poort). De ACLU was vooral Baldwins club en enig wantrouwen tegen zijn persoon was niet geheel ongerechtvaardigd: zijn sympathieën voor collectivisme en een opgelegde

ideale samenleving klonken weinig liberaal. Baldwin zelf vielen de schellen pas van de ogen bij het Duits-Russische niet-aanvalsverdrag van 1939. Ineens kapte hij rigoureuus de banden met oude ideeën en oude vrienden. In 1940 duwde hij er zelfs een resolutie door die verhinderde dat communisten in het bestuur van de ACLU konden

komen, wat leidde tot de rare paradox dat de ACLU grondrechten verdedigde maar zelf bepaalde burgers niet toeliet.

Strijd om de burgerrechten

Het leidde tot verwarring en de nodige bestuurlijke confrontaties. Toch nam de ACLU in 1942 een moedige stap door de

internering van meer dan 130.000 Japans-Amerikanen aan

te vechten. Er waren niet veel Japans-Amerikanen bereid om zich te verzetten (uit angst om onpatriottisch te lijken) maar de paar die protest aantekenden, werden door de ACLU geholpen, tot aan het Supreme Court toe. Het was een waardig maar vergeefs gevecht, want het hoogste gerechtshof bevestigde de rechtmatigheid van Amerika's meest schandelijke beleidsmaatregel in de twintigste

eeuw ([voor een artikel over de Japanse internering, klik hier](#)). Tijdens de Koude Oorlog en de

Malcolm X and Cassius Clay, 1964

hoogtijdagen van het McCarthyïsme, was de bereidheid om op te komen voor verdedigers van grondrechten gering. Baldwin zelf was zo anticommunistisch geworden dat hij weigerde illegale afluisterpraktijken en ander duister werk van de FBI aan te klagen. In 1950 werd hij door zijn eigen

De ACLU verdedigde Moahmmed Ali bij diens zaak als gewetensbezwaarde

vereniging op non-actief gezet. Geleidelijk aan hervond de ACLU zich, werd ambitieuzer en breder georiënteerd, wat onder meer leidde tot een nieuwe focus op de burgerrechten voor zwarten. De drijvende kracht hierachter was Chuck Morgan, de directeur van het nieuwe Southern Regional Office. Tot dan toe had de ACLU het voortouw overgelaten aan de NAACP, de

National Association for the Advancement of Colored People. Vaak zorgde de ACLU

voor ' *friends of the court* ' -briefs , memo's die door de rechter worden meegevoerd. Morgan vond dat de organisatie te weinig 'haar handen vuil maakte' en sleurde de ACLU naar de voorhoede van de grondrechtstrijd, waar zaken als het desegregeren van jury's, her-

vorming van het kiessysteem in Georgia en uitbanning van segregatie in gevangenissen werden uitgevochten.

Ook 'Vietnam' verscheen op de agenda. De ACLU hielp Julian Bond, die vanaf 1965 tot driemaal toe werd gekozen voor het Huis van Georgia maar zijn zetel niet

kreeg omdat hij zich achter de dienstweigeraars schaarde. Bond won uiteindelijk

bij het Supreme Court en diende als een van de eerste zwarte politici in het Huis en de Senaat van Georgia (tegenwoordig is hij voorzitter van de NAACP).

Later verdedigde de ACLU Mohammed Ali bij diens zaak als gewetensbezwaarde. Maar de meeste faam verwierf Morgan met het verdedigen van Howard Levy, een arts die in 1966 werd opgeroepen in het leger. Kort daarna werd hij

He lied to the American people and broke the law.

"On May 22, I stated in very specific terms and I state again to every one of you listening tonight these facts — I had no prior knowledge of the Watergate break-in; I neither took part in nor knew about any of the subsequent coverup activities; I neither authorized nor encouraged subordinates to engage in illegal or improper campaign tactics. That was and that is the simple truth." —Richard M. Nixon, August 15, 1973

So did he.

"Now, by the way, any time you hear the United States government talking about wiretap, it requires — a wiretap requires a court order. Nothing has changed, by the way. When we're talking about chasing down terrorists, we're talking about getting a court order before we do so. It's important for our fellow citizens to understand, when you think Patriot Act, constitutional guarantees are in place when it comes to doing what is necessary to protect our homeland, because we value the Constitution." —George W. Bush, April 20, 2004

What should we do when the U.S. President lies to us and breaks the law?

Congress must thoroughly investigate these lies and renew its bipartisan commitment to our Constitution's system of checks and balances. A special counsel must be appointed to determine whether oaths of office were broken and federal laws violated through the Bush NSA spying program.

Because it's not about promoting a political agenda. It's about preserving American democracy.

To learn more, go to www.aclu.org

voor de krijgsraad gedaagd wegens zijn weigering om *medics* op te leiden voor de Green Berets - die hij als 'killers' beschouwde. De ACLU construeerde de zaak als een geval van vrijheid van meningsuiting en de vraag of die ook binnen het leger gold, maar daarmee kwamen ze in

eerste instantie niet ver bij de krijgsraad, zeker niet in oorlogstijd. De volgende stap was de vraag of je iemand kon dwingen mee te werken aan de opleiding van mensen die 'oorlogsmisdaden' pleegden. Zo ja, dan moest je dat aantonen. Zo werd de zaak een pandemonium over de vraag

of in Vietnam oorlogsmisdaden werden begaan. Morgan kreeg veel publiciteit, Levy kreeg drie jaar en de ACLU raakte toch wel erg betrokken bij de politiek van de dag. Ook veel leden vonden dat het veeleer een aanval op de oorlog was dan een verdediging van grondrechten.

Partijdige sfeer

Politisering was haast onvermijdelijk in de jaren zestig en zeventig. Zo was de ACLU in 1973 een van de eerste organisaties die opriep tot een *impeachment* van Richard Nixon, wegens meened in de aan Watergate gerelateerde processen. Het aantal leden van de ACLU schoot omhoog, maar de partijdige sfeer is sindsdien eigenlijk nooit meer verdwenen. Toch was een belangrijke doorbraak als de veroordeling van Henry Kissinger wegens het afluisteren van medewerkers mede te danken aan het onvermoeibare doorploeteren van de ACLU. Morton Halperin, de assistent die in 1984 zijn gelijk haalde, meent dat alle regeringen de neiging hebben om geheimhouding te overschatten, of ze nu Republikeins of Democratisch zijn. Voortdurende waakzaamheid is geboden.

Politieke conflicten zijn inherent aan de fluïde aard van de interpretatie van grondrechten. In de traditionele opvatting gaat het om grondwettelijke regels die de natuurlijke en onvervreembare rechten van iedere burger weergeven. Econo-

mische, raciale en sociale vraagstukken hebben daar niets mee te maken. Een meer activistische interpretatie meent echter dat deze rechten ook als instrument gebruikt moeten worden voor verandering. In de jaren dertig ging dat om de vraag of ook organisaties zoals vakbonden deze rechten bezaten, in de jaren zeventig vonden sommige leden van de ACLU dat ook armoede een schending is van de grondrechten. De strijd hierover lijkt in zoverre beslecht dat er inmiddels zoveel organisaties zijn die zich met armoedebestrijding bezig houden, dat de ACLU het kan laten rusten.

In de jaren tachtig was het een omstreden onderwerp of de ACLU

zich moest verzetten tegen buitenlands beleid dat de grondrechten elders ondermijnt, zoals in El Salvador en Nicaragua. In die context is de beoordeling als 'linkse activisten' door de regering Reagan niet zo verrassend.

Meer lobbyen

Sinds de jaren zestig is de nadruk van het werk van de ACLU veranderd. Ging het aanvankelijk vooral om het daadwerkelijk voeren van processen in de rechtszaal, geleidelijk is het lobbyen belangrijker geworden. Vanuit de redenering dat voorkomen beter is dan genezen, probeert de organisatie de wetgevers al te beïnvloeden als de wetgeving eraan zit te komen. Voordat de Homeland

Security Act in 2002 op tafel kwam, was de ACLU bijzonder actief op Capitol Hill - overigens zonder al te veel succes. Een derde activiteit zijn de educatieve inspanningen, door bewerken van de media en publiceren van artikelen en rapporten.

De ACLU is een typische *grass roots* organisatie. De bijna 300.000 leden zijn georganiseerd in vijftig afdelingen, in iedere staat één, en driehonderd onderafdelingen. De afdelingen voeren een vrij autonoom beleid maar viermaal per jaar sturen zij afgevaardigden naar de tachtig leden tellende National

Geen groter gevaar bedreigt de democratie dan de tyrannie van de meerderheid

Board of Directors. Daar wordt het concrete beleid uitgestippeld. Eenmaal per twee jaar komen alle organen bij elkaar om de grote lijnen uit te zetten.

De lobbyactiviteiten zijn financieel afgescheiden van de andere bezigheden. Het geld dat aan lobbywerk wordt besteed is namelijk niet fiscaal aftrekbaar, het ideële werk wel. De ACLU draait voornamelijk op zijn vrijwilligers. Tweehonderd mensen zijn in vaste dienst, van wie tachtig als jurist. Maar dagelijks zijn meer dan vijfduizend mensen voor de ACLU in de weer.

In Washington zijn een stuk of tien lobbyisten dagelijks op pad om belangrijke zaken aan te zwengelen. Ze achtervolgen vooral *swing voters*, Congres-

leden die nog kunnen worden overgehaald. De lokale afdelingen spelen daar, ook in goed Amerikaanse traditie, een grote rol in. Daar bellen vrijwilligers de politici, sturen brieven, telefoontjes, telegrammen en bezoeken. Wie de site van de ACLU bezoekt, kan alleen maar concluderen dat de organisatie niet verbaasd moet zijn over politieke tegenstand. Neem haar standpunt over het gebruik van *vouchers* voor onderwijs, een soort cheques waarmee mensen vrij hun school kunnen kiezen. De ACLU is tegen deze heilige graal van de conservatieven

omdat het overheidsgeld zou sluizen naar privé-scholen. Die zijn katholiek of protestants en dat is in

strijd met de vrijheid van geloof. En de poging om de Homeland Security Act tegen te houden was tot mislukken gedoemd.

Toch is het in de opgefokte sfeer na 11 september wel degelijk belangrijk dat er een organisatie is die zijn stem laat horen als de regering Bush systematisch allerlei grondrechten bedreigt. Het mag nog steeds niet populair zijn voor politici om een '*card carrying member*' van de ACLU te zijn, er zijn gelukkig wel genoeg burgers met zo'n kaart op zak.

Meer informatie:

[Site ACLU](#)

[Bespreking biografie Baldwin](#)

Een Nederlandse ACLU? Pechtolds pleidooi

Ook in Nederland staan sinds 9/11 de burgerrechten steeds meer onder druk. Onder de vlag van terrorisme bestrijding worden burgers geacht zich van alles te laten welgevallen dat voordien ongehoord was. Olifant redacteur Olivier Morot ging op onderzoek uit. Hij sprak met Alexander Pechtold en Sophie in 't Veld, die een Nederlandse ACLU zouden willen, en een aantal deskundigen.

Door Olivier Morot

"Een scholier kan nooit zijn vinger vergeten," aldus Beverly Blough, directeur van een Amerikaans voedselbedrijf. Onder dat motto moeten kinderen op scholen in Wood County (West Virginia) hun lunch tegenwoordig betalen door middel van hun vingerafdruk. Daarnaast worden hun biometrische kenmerken - zoals gezichts- en stemkenmerken - afgenomen om spijbelen tegen te gaan, boeken te lenen en de schoolarts te bezoeken. In naam van efficiëntie worden kinderen als criminelen

behandeld. Andere Amerikaanse staten hebben dit systeem overgenomen. Ver van ons bed show?

Niet echt, want in Luik (België) moeten kinderen tegenwoordig ook hun vingerafdruk tonen om hun school binnen te kunnen komen.

In haar zucht naar veiligheid en efficiëntie pleegt de overheid steeds vaker inbreuk op onze privacy en burgerrech-

ten. Te denken valt aan camerabewaking, preventieve fouillering (2003), algemene legitimatieplicht (2005), het feit dat elke agent zonder bevel van de rechter persoonlijke gegevens kan opvragen bij banken, supermarkten, verzekeringen, bibliotheken, verenigingen, telefoonmaatschappijen en internetproviders (wet Vorderen Gegevens, juli 2005). In Europees verband worden verkeersgegevens van de telecommunicatie van alle burgers vastgelegd en bewaard: wanneer, hoe lang en met wie iedereen mailt, sms't of chat

Mensen lijken zich niet erg druk te maken over de schending van hun grondrechten

wordt allemaal opgeslagen. Zijn zulke maatregelen nog wel proportioneel? Zijn ze echt noodzakelijk om onze veiligheid te garanderen? Moeten burgers op een gegeven moment niet zelf opkomen voor hun rechten? Met deze vragen in het hoofd sprak ik onder anderen D66-politici

Alexander Pechtold en Sophie in't Veld.

Volgens Europees Parlementariër Sophie in't Veld gaat het niet om privacy *an sich*. De invulling van privacy verschilt namelijk in de tijd. "Zo was het in de middeleeuwen heel normaal om publiekelijk je behoeften te doen." Volgens Sophie gaat het eerder om vragen als: wie is de eigenaar van de informatie? Wat mag met die informatie gedaan worden? Met welk doel? Wat is effectief? En vooral: waarom moet de overheid alles van je weten? Langzaam maar zeker verschuift de bewijslast van overheid naar individu. Als je ergens verdacht van wordt moet jij aantonen dat het onterecht is. Dat dit niet altijd lukt heeft gitarist Mohamed Yamani van de Franse rockband Fancy aan den lijve ervaren. Hij blijkt dezelfde naam te hebben als het in 2006 gedode Al-Qaida-lid Abu Mohamed al-Yamani en kreeg daarom geen visum voor de VS. Dat hij geboren is in Frankrijk, de Franse nation-

aliteit heeft en ook nog steeds in leven is, was voor de Amerikanen geen reden de verdenkingen tegen hem

te laten varen. Zo zijn er steeds meer verhalen te lezen in de media over belachelijke situaties waarin burgers ten onrechte verdacht worden van delicten. Desondanks lijken weinig mensen zich druk te maken om schending van hun grondrechten. Volgens Prof. Mr. J.A. Peters,

hoogleraar staatsrecht aan de Universiteit van Amsterdam, is dit voornamelijk te ver-

Alexander Pechtold, de Obelix van de privacy

klaren vanwege drie redenen. Ten eerste worden de meeste mensen doorgaans niet direct geconfronteerd met een schending van hun burgerrechten. Ze horen erover of zijn simpelweg niet bewust van alle

informatie die de overheid over ze beschikt. Daaraan voegt professor Mr. R.A. Lawson, hoogleraar Europees Recht aan de Universiteit van Leiden, aan toe dat het deels gaat om subjectieve ervaringen. Zo vond hij destijds de invoering van de identificatieplicht heel ver gaan, maar is er inmiddels toch gewend aan geraakt dat hij altijd een identiteitsbewijs op zak moet hebben.

Een tweede reden waarom schending van de burgerrechten niet leeft onder de bevolking is dat grondrechten toch als een soort luxe artikel gezien worden: waar klagen we eigenlijk überhaupt over? Van een echte schending, zoals in bijvoorbeeld China, is in de westerse wereld toch geen sprake? Tot slot zijn veel mensen bereid wat privacy in te leveren als daarmee de

veiligheid vergroot wordt. Maar juist dat laatste valt dus vies tegen, aldus Sophie en Alexander. Niet alleen worden in de VS en Engeland verdachten van terrorisme zonder aanklacht of proces gevangen genomen, maar de vele overheidsmaatregelen lijken juist contraproductief te werken. Politici hebben namelijk geen verstand van veiligheid. Volgens Sophie verzamelt de regering steeds meer gegevens puur om de burgers het gevoel te geven dat de regering maatregelen neemt om ze te beschermen. "Maar

Veel mensen zijn bereid wat privacy in te leveren als ze denken dat ze daarmee veiliger zijn

als je zoekt naar een speld in een hooiberg, moet je de hooiberg vooral niet groter gaan maken!" Want hoe meer informatie de regering verzamelt, des te moeilijker het wordt om de relevante informatie uit die enorme database te halen. Na elke aanslag blijkt namelijk hetzelfde: er was informatie beschikbaar om de aanslag te voorkomen, alleen werd die niet goed uitgewisseld door de verschillende diensten en landen. En juist op Europees niveau valt er wat dat betreft nog veel werk te verrichten.

Asterix en Obelix

In 2004 werd Gijs de Vries benoemd tot EU-antiterrorismecoördinator om eenheid van Europees beleid op het gebied van inlichtingen- en veiligheidsdiensten te waarborgen. Maar de Europese

inlichtingen zijn niet de enigen die niet goed samenwerken. Volgens Alexander en Sophie is de communicatie over schending van onze burgerrechten tussen de Europese fracties en de Tweede Kamerfracties beperkt tot een minimum. Schending van privacy en burgerrechten is namelijk geen issue in de landelijke politiek. "Daar gaat het om de Wilders-film en het redden van de Lingo op TV", zegt Sophie met een diepe zucht. Er heerst, van de regering tot in de Eerste en Tweede

Kamer, een algemene hypocriete houding. De regering licht de fracties in de Eerste en Tweede

Kamer bewust slecht voor. En aangezien de fracties in de Eerste en Tweede Kamer niet

Sophie in 't Veld, de Asterix van de privacy

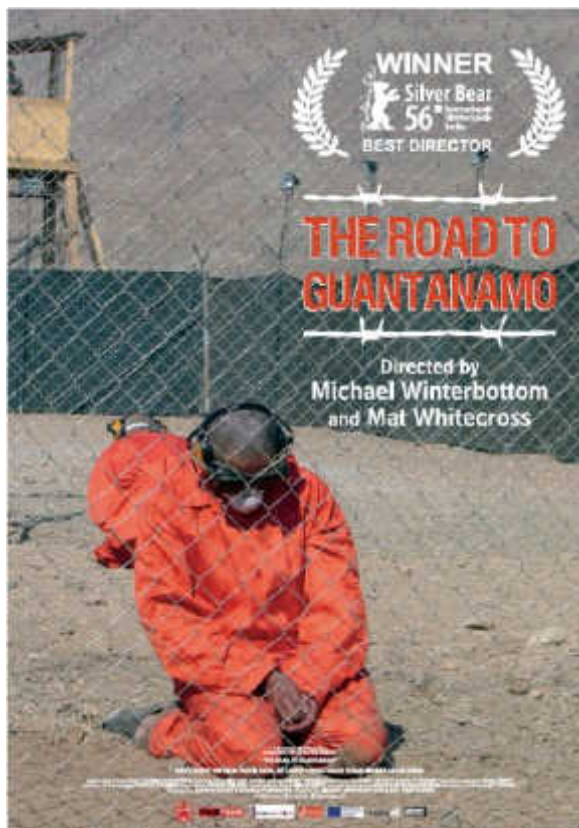
over voldoende capaciteit beschikken om de wetgeving vanuit Brussel kritisch te volgen, is het gevolg dat ze instemmen met de meeste voorstellen van de regering.

Dit gebrek aan expertise werd Sophie enkele weken geleden op pijnlijke wijze duidelijk gemaakt tijdens haar speech in de Eerste Kamer. Tot haar eigen schrik kwam ze erachter dat de Eerste Kamerleden geen flauw benul hadden van wat er in Brussel aan maatregelen wordt genomen. Sterker nog: ze koesteren nog steeds de illusie dat het allemaal op landelijk niveau wordt besloten! Volgens Sophie is dit ook te verklaren doordat hierover nooit een discussie plaatsvindt in de landelijke politiek. Alexander is wel van mening dat D66 veel meer aandacht schenkt aan het verdedigen van burgerrechten dan de andere politieke partijen. Dit komt omdat de rechtstaat en de grondrechten traditioneel tot het "D66-DNA" behoren. "Soms lijken Sophie en ik net Asterix en Obelix. We verzetten ons als klein dorpje tegen de enorme stroom aan wetgeving vanuit Brussel en Den Haag die de privacy van burgers aantast." Op de vraag wie van de twee dan Asterix of Obelix is, wil Alexander wijselijk geen antwoord geven.

Naar een burgerrechten beweging

Hoe kunnen we in Nederland onze burgerrechten actiever gaan beschermen? Stemmen op D66 is uiteraard een goede eerste stap, maar dat is niet

voldoende. In de Verenigde Staten bestaat de American Civil Liberties Union – zie het vorige artikel. Zulke burger-

rechtenbewegingen bestaan ook in Engeland en in Duitsland. Alexander en Sophie zijn dan ook grote voorstanders van een soortgelijk initiatief in Nederland. Met name

Zulke burgerrechten bewegingen bestaan ook in Engeland en Duitsland

als bescherming tegen de extraterritoriale wetten van de VS en Engeland. Deze landen verlenen niet dezelfde burgerrechten aan buitenlanders als aan de eigen inwoners. Een extreem voorbeeld hiervan is Guantanamo Bay. Een burgerbeweging zou op onafhankelijke wijze de wetgeving kritisch kunnen volgen en rechtszaken aan kunnen spannen daar

waar burgerrechten van Nederlanders worden geschonden. Prof. Mr. R. de Lange, hoogleraar Staats- en

Bestuursrecht aan de Erasmus Universiteit, is hier echter wat kritischer over. "We hebben in Nederland al vrij veel organisaties die op dit terrein werken, zoals het Nederlands Juristencomité voor de Mensenrechten, het Helsinki Comité of algemener zoals Amnesty International. Welke mensen zouden er in een *Dutch Civil Liberties Union* moeten zitten die niet ook al in een van die andere organisaties lid zijn?" Prof. Mr. R.A. Lawson sluit zich hierbij aan. "Voordat je veel energie en fondsen gaat steken in het opzetten van een nieuwe

beweging, loont het misschien de moeite om te kijken wat er al is, en waar het eventueel aan schort bij bestaande organisaties. Het zou wel eens efficiënter kun-

nen zijn om iets bestaands te verbeteren dan om opnieuw het wiel uit te vinden, met alle overlap en versplintering van dien." Of misschien krijgt bescherming van burgerrechten toch nog de aandacht die het verdient? De Nederlandse regering overweegt zelf namelijk ook al om een Nederlands Instituut voor Mensenrechten op te richten. Maar eigenlijk moeten burgers dat natuurlijk zelf doen. De regering kan niet zichzelf controleren.

De toekomst van de Nederlandse krijgsmacht

Op het verkiezingscongres in 2006 stelde het Platform Internationale Veiligheid en Defensie een amendement voor dat in brede bewoordingen de mogelijkheid openhield om de uitgaven voor defensie te verhogen. Het werd afgewezen. Inmiddels is duidelijk dat we niettemin een visie moeten ontwikkelen op de toekomst van de Nederlandse krijgsmacht. Ook het ministerie van Defensie heeft zo'n onderzoek gestart. Hieronder een analyse daarvan. De auteurs, Bibi van Ginkel en Kees Homan, werken bij Clingendael en zijn lid van ons platform.

Door Bibi van Ginkel en Kees Homan

In groot contrast met het rumoer rond eerst de aankondiging en vervolgens het uitkomen van *Fitna*, stond de geringe media-aandacht voor het besluit van het kabinet om vanaf 2011 deel te nemen aan de Initiële Operationele Test en Evaluatie fase van de JSF. De timing van dit besluit is enigszins ongelukkig, nu op 5 maart een projectorganisatie van Defensie van start is gegaan met verkenningen "naar het niveau van de defensiebestedingen op langere termijn, mede in relatie tot het huidige ambitieniveau en in bondgenootschappelijk perspectief". De afgelopen jaren is duidelijk geworden dat de Defensieorganisatie te kampen heeft met een aantal belangrijke knelpunten. Voortdurende bezuinigingen en reorganisaties hebben geleid tot frustratie onder het personeel. Daarnaast legt de missie in Uruzgan zwaar beslag op personeel

en materieel. Als Nederland ook in de toekomst op relatief grote schaal internationaal militair actief wil blijven, zijn de huidige investeringen in Defensie ontoereikend. Gelet op de problemen heeft het kabinet deze projectorganisatie in het leven geroepen. Bij het bepalen van een langetermijnbeleid voor de Nederlandse krijgsmacht is het echter van belang om niet alleen te starten vanuit de huidige beperkingen – dat wat we

Voortdurende bezuinigingen en reorganisaties bij defensie hebben geleid tot frustraties bij het personeel

nu in huis hebben en de afspraken die er met anderen liggen –, maar dat tevens een visie geformuleerd wordt op basis van een grondige analyse van nieuwe dreigingen en ontwikkelingen. Daarnaast zou de discussie zich moeten richten op de politieke ambities van Nederland op het gebied van veiligheid, en de rol die de Nederlandse krijgsmacht hierin zou moeten spelen. Belangrijke nieuwe dreigingen en

internationale ontwikkelingen waarmee Nederland op lange termijn geconfronteerd kan worden zijn bijvoorbeeld falende en fragiele staten, de opkomst van India en China, de proliferatie van nucleaire wapens, en de groeiende invloed van niet-statelijke actoren op veiligheidsgebied, zoals terroristische organisaties. De ambities van Nederland op veiligheidsgebied en de rol daarin voor de krijgsmacht worden verder bepaald door verschillende afwegingen ten aanzien van de inzet van het defensieapparaat. Kiest men voor (1) *direct eigenbelang* of *altruïsme*; (2) voor de inzet van de krijgsmacht als *machtsmiddel* of als *ontwikkelingsinstrument*; (3) opereert men liever in een *laag geweldspectrum* of juist in een *hoog geweldspectrum*, en; (4) wordt de krijgsmacht primair ingezet voor de verdediging van *het eigen grondgebied* of staat het vooral ten dienste van de *internationale rechtsorde*. En (5) wanneer Nederland er voor kiest naar buiten gericht te zijn, rijst de vraag ten aanzien van de oriëntatie. Is deze Atlantisch (NAVO), Europees (EU), of mondiaal (VN), of gaat men liever op eigen avontuur? Politieke inschattingen en afwegingen ten aanzien van bovengenoemde dimensies en nieuwe dreigingen dienen uit te monden in een helder standpunt ten aanzien van de politieke ambities van Nederland op veiligheidsgebied en de mogelijke rol die de Neder-

landse krijgsmacht daarin speelt. Uiteraard hangen veel afwegingen met elkaar samen. Wil men de krijgsmacht vooral inzetten als machtsinstrument, dan zal de dimensie inzake het geweldspectrum automatisch hoger uitkomen. Worden falende staten als grootste bedreiging gezien, dan zal het defensiebeleid logischerwijs meer internationaal gericht zijn, enzovoort. Uit de analyse kunnen verschillende soorten ambities naar voren komen. Bijvoorbeeld: Een krijgsmacht als machtsmiddel, gericht op internationaal optreden, hoog in het geweldspectrum, om uit eigenbelang de dreiging van risicolanden te bestrijden. Of: Een altruïstische krijgsmacht die laag in het geweldspectrum opereert en zich in eigen land vooral op nationale rampenbestrijding richt. Alles is mogelijk, zolang de politieke wil maar aanwezig is.

Bij het denken over de toekomst van de Nederlandse krijgsmacht is een structurele aanpak bij het maken van de verschillende inschattingen en afwegingen van groot belang. Idealiter is deze als volgt. Eerst dient bepaald te worden welke positie Nederland zichzelf in de wereld toedicht. Hierna volgt een inschatting van de dreigingen die voor Nederland het meest relevant zijn. Op basis daarvan kan worden bepaald wat de langetermijnambities van Nederland op veiligheidsgebied zijn, en wat de rol is voor de Nederlandse krijgsmacht. Pas daarna volgt in onze ogen de vraag naar de toekomstige

defensiebestedingen. Een besluit over deelname aan de testfase van de JSF komt daarom iets te vroeg, daar daarmee al deels invulling aan de inrichting van de krijgs-

macht wordt gegeven, terwijl de fundamentele politieke vraag over 'wat we willen' nog niet gesteld is.

We willen immers naar een nieuwe realiteit, namelijk een krijgsmacht die toegerust is om nieuwe dreigingen het hoofd te bieden en de ambities van Nederland op veiligheidsgebied waar te maken. Voorkomen moet worden dat het huidige budget en personeelsbeleid, en andere actuele knelpunten het onderzoek naar het niveau van de defensie-

van omgekeerd. Bovendien blijft het bij een dergelijke benadering voor velen niet duidelijk waarom we toch zo'n 'dure' defensie-organisatie nodig hebben. Om die onduidelijkheid en kritiek in de toekomst te voorkomen moeten de ambities van Nederland op veiligheidsgebied en de rol van defensie daarin glashelder zijn. Alleen dan kan er voldoende draagvlak worden gecreëerd voor zowel investeringen in als de inzet van onze krijgsmacht.

Voor een partij als D66 met een internationale oriëntatie, is het evengoed de vraag hoe we die oriëntatie ten aanzien van de inzet van de krijgsmacht verder vorm geven. Van de vijf dimensies, lijkt enkel duidelijk dat D66 voor een meer altruïstische houding zou kiezen met een sterke inzet voor de internationale rechtsorde. Hoe D66 aankijkt tegen de vraag hoe de inzet van de krijgsmacht verder vorm moet krijgen bijvoorbeeld ten aanzien van

de vraag over het hogere of lagere geweldspectrum, is niet zonder meer te

Het wordt hoog tijd dat we deze discussie ook eens binnen D66 voeren

bestedingen op langere termijn gaan domineren. Niet de vraag "wat hebben we?", maar de vraag "wat willen we?" moet de leidraad vormen voor het onderzoek. Te vaak wordt andersom geredeneerd: wat zijn onze budgetten en capaciteiten, en wat kunnen we daarmee? Met een dergelijke 'toolbox-benadering' blijft het echter 'roeien met de riemen die we hebben' en bepalen de middelen de doelen, in plaats

zeggende. Het wordt tijd dat we deze discussie ook eens binnen de partij voeren. In ieder geval moet vooraf duidelijk zijn, dat wanneer een gekozen visie financiële consequenties heeft, we bereid moeten zijn deze te aanvaarden. Immers, de doelen moeten de middelen bepalen. Anders maken we dezelfde fout die zovelen voor ons ook al maakten.

[Meer informatie: Policy Brief Toekomst Defensie](#)

Uit de gemeenteraad

Amsterdam is toe aan een Technasium

De vijf Amsterdamse gymnasia kampen sinds jaar en dag met overaanmeldingen. Elk jaar weer zijn er teveel slimme Amsterdamse kinderen. Dit jaar is geen uitzondering, en dus er moet weer gelooft worden. Ook de gymnasiumafdelingen van scholengemeenschappen hebben dat probleem. Het Amsterdams Lyceum heeft dit jaar bijvoorbeeld 37 overaanmeldingen te verwerken. Amsterdam kan zijn bollebozen simpelweg niet bergen, lijkt het wel. Daar komt bij dat de scholen dit jaar hebben besloten de overaanmeldingen niet meer onderling te verdelen. Het Barlaeus weigert desondanks haar 24 extra leerlingen op te nemen waardoor het gevaar dreigt dat deze Amsterdamse basisschoolverlaters de stad uit moeten of het een niveautje lager mogen proberen. Fietsen naar Haarlem dus, als je echt graag een Gymleerling wilt zijn? Dat is nou erg jammer. Zeker omdat Amsterdam de ambitie heeft een 'Topstad' te zijn, waar kennis en talent optimaal tot zijn recht komt. Daarvoor doen de gemeente en haar projectbureau 'Topstad' veel: met gemeentelijke miljoenen wordt gewerkt aan talentenfabrieken, aan een Life Sciences Centrum, aan een University College en een 'Duisenberg School of Finance'. Daarnaast hebben UvA en VU vorig jaar in een samenwerkingsverband besloten een Exacte Universiteit te gaan starten. Allemaal uitstekende initiatieven, allemaal gericht op toptalenten. Echter, als de stad het ondertussen te elitair vindt om zich

in te zetten voor een gymnasium voor iedereen, waar ieder kind dat slim genoeg is opgeleid kan worden, dan blijven al die initiatieven het uiteinde van een te dunne flessenhals. De Topstad Amsterdam moet elk talent de opleiding van zijn of haar niveau kunnen bieden, en bij voorkeur niet in klassen die veel groter zijn dan de gemiddelde VMBO-klas. Niet omdat, zoals veel sceptici zeggen, zo'n gymnasium kinderen opleidt in een 'beschermde omgeving', maar juist omdat de school kinderen meer uitdaagt. Je hebt een hogere Cito-score nodig, je moet meer je best doen, je wordt opgeleid tot een kritische denker. Kinderen worden slimmer en slimmer, en die willen naar het Gymnasium – ook al moet je daarvoor

vanuit Abcoude, Ouderkerk of Slotervaart een eindje reizen. De grootste toename aan aanmeldingen komt uit allochtone hoek. Dat soort jongeren krijgen met een gymnasiumopleiding een vliegende start, en hebben goede kans een voortrekkersrol voor hun omgeving te gaan vervullen. Die ontwikkeling maakt het feit dat er kinderen uitgeloot gaan worden extra ongewenst. Nu al barst de discussie los over de vraag of Amsterdam aan een zesde Gymnasium toe is. Maar eigenlijk is het vreemd dat voor slimme kinderen het Gymnasium de enige optie is. Met haar klasieke talen vormt het Gymnasium natuurlijk een mooie toevoeging aan het vakkenpakket van het Atheneum. Je kunt je echter afvragen of Latijn en Grieks nou de enige

Oproep: doe mee aan de kinderopvang actie!

D66 Amsterdam zoekt de komende tijd ouders met kinderen op. D66 wil aandacht vragen voor kinderopvang. Vanaf dit schooljaar moeten alle basisscholen in Nederland tussen 07.30 en 18.30 opvang aanbieden als ouders daarom vragen. D66 is altijd voorstander geweest van een goede aansluiting tussen kantoortijden en kinderopvang. Ouders kunnen dan beter kiezen voor het combineren van werk en zorg. En kinderen krijgen extra kansen op begeleiding en kennismaking met sport, spel en cultuur. Helaas hebben we in Amsterdam nog steeds lange wachtlijsten, en ook zijn er nog allerlei andere problemen. Maar D66 wil ook aandacht voor de kwaliteit van de kinderopvang. Ouders kunnen daarom bij D66 terecht voor hun ervaringen met de kinderopvang: www.d66amsterdam.nl/bsv.

De afgelopen tijd hebben we al diverse malen bij scholen en kinderopvanglocaties gestaan, en kregen wij veel enthousiaste reacties. Ook hebben we zo'n 28000 flyers laten verspreiden. De komende tijd blijven we aandacht vragen voor goede kinderopvang die een meerwaarde heeft voor kinderen. Wil je meehelpen? Dat kan op twee manieren:

- Ga mee flyeren bij een opvanglocatie of school: dat kost je slechts een uurtje in de ochtend of eind van de middag. Geef je op bij Gerhard Mulder: gerhardmulder@hotmail.com
- Ben je zelf een ouder met kinderen in de kinderopvang? Wij kunnen je een stapel flyers opsturen die je vervolgens bij de kinderopvang kunt neerleggen of mee kunt geven aan andere ouders. Mail naar fractiemedewerker Alexander Scholtes: AScholtes@raad.amsterdam.nl

Uit de gemeenteraad

extra faciliteiten voor die jonge talenten zouden moeten zijn. Los van het economische nut zijn er talloze jonge kinderen die helemaal niet zo goed in talen zijn, maar wel uitblinken in exacte vakken als wiskunde en biologie. In Groningen bestaan voor deze kinderen al meerdere 'Technasia', de exacte tegenhanger van het Gymnasium. Op zo'n school wordt veel gedaan met natuur & techniek, en in plaats van Latijn heet het verdiepvak 'Onderzoek en Ontwerpen'. In Amsterdam heeft de gemeente al gezegd een Atheneum te willen gaan ondersteunen dat zo'n afdeling wil inrichten.

Waarom echter niet dat geld steken in de oprichting van een eigen categoriaal Amsterdams Technasium, het 'Jacob van Campen Technasium'? Met zo'n variant op de klassieke topschool kunnen de bètalenenten verleid worden om niet voor het Gymnasium, maar een veel interessantere topopleiding te kiezen. Tot nu toe moeten ze drie jaar door alle talen heen bijten voordat ze in klas 4 kunnen kiezen voor het profiel 'Natuur & Techniek'. Op het Technasium kan het enthousiasme voor exacte vakken meteen worden omgezet in nieuwe kennis en vaardigheden. Het zal verlichting brengen op die overvolle gymnasia. En belangrijker: alle Topstadambities die zoveel exact talent vergen krijgt eindelijk ook een invulling op het middelbaar onderwijs. Was 'kinderen eerst' niet al het motto van het zittende College?

Jan Paternotte en Ivar Manuel zijn duoraadslid en fractievoorzitter van D66 Amsterdam.

Een topstad verdient een topzender

In Amsterdam is het debat geopend over de toekomst van de (lokale) media. Tot nu toe wordt alleen maar geschreven over de financiering van AT5. De discussie moet gaan over de toekomst van het medialandschap in Amsterdam. Dat bevindt zich namelijk in een tussenfase van analoge naar digitale tv. De komende jaren moeten een brug vormen naar de verre toekomst van het digitale 2020. Want hoe ziet die toekomst er uit? Op dit moment is de gemeente betrokken bij de aanleg van een glasvezelnet in de stad. De verwachting is dat over een jaar of tien elke Amsterdammer de beschikking heeft over deze supersnelle vorm van internet. Op dat moment ontstaat de situatie dat elk televisie- of radiokanaal wordt aangeboden, kan worden bekeken of beluisterd, op elk willekeurig moment. Waar het naartoe gaat, is nu al te zien in de krantenwereld. Er zal een heleboel gratis aanbod zijn met veel reclame en wie meer diepgang wil, zal zich moeten abonneren op een zender. En de overheid zal er bewust voor moeten kiezen welk aanbod zij wil blijven stimuleren. In dit toekomstige medialandschap is het zinvoller dat de gemeente (kwaliteits)producties subsidieert. Ten eerste zal door de toegenomen hoeveelheid zenders het aantal kijkers per zender afnemen. Dat betekent dat ook de gesubsidieerde zenders door steeds minder mensen zullen worden bekeken. Ten tweede zullen, vanwege het afnemend aantal kijkers, programma's voor steeds minder geld gemaakt moeten worden. Hierdoor zal het aanbod aan hoogwaardige producties onder druk komen te staan. Subsidieering van producties kan hier een hulpmiddel voor zijn. Terug naar het heden. De aanleg van

glasvezel is nog maar net begonnen en nog lang niet alle Amsterdammers kunnen er gebruik van maken. De komende periode is het van belang dat er een op Amsterdammers gericht kanaal als AT5 bestaat. Het is jammer dat het huidige AT5 vanwege beperkte inkomsten slechts 1.5 uur per dag nieuwe producties kan uitzenden en er veel herhalingen zijn. Een topstad moet durven kiezen voor een topzender. De gemeente moet nu al gaan investeren in een ruimer kwalitatief aanbod op deze zender. Aanbod dat door AT5 als productie-maatschappij wordt gemaakt en aanbod dat gemaakt wordt door nieuwe, talentvolle programmamakers en producenten. Wij stellen voor om een Amsterdams Mediafonds op te richten dat overeenkomsten heeft met het Amsterdams Fonds voor de Kunsten. Het Mediafonds krijgt als taak om documentaires, film- en audiovisuele producties in Amsterdam te stimuleren. Het mediafonds kan financiële bijdragen aan programma-voorstellen toekennen. Alle programma's die het fonds subsidieert moeten in elk geval worden uitgezonden op de zender AT5. De voorgestelde systematiek zal tot gevolg hebben dat het vele mediatalent dat Amsterdam rijk is de mogelijkheid krijgt kwalitatief goede programma's te maken.

En de Amsterdammer? Die behoudt de komende jaren zijn geliefde AT5, maar zal merken dat het programma-aanbod op de Amsterdamse zender groter en diverser wordt. En als de glasvezel-toekomst is aangebroken, weet elke Amsterdammer zich verzekerd van een blijvend aanbod van op Amsterdam gerichte kwaliteitsprogramma's.

Petra Hoogerwerf, gemeenteraadslid voor D66 in Amsterdam

Werkgroep in oprichting 'De Nieuwe Samenhang'

De laatste tijd heeft het begrip 'individualisering' een negatieve bijklank gekregen. De gedachte is dat individualisering zou leiden tot zelfzuchtigheid en dat burgers zich steeds minder zouden willen inzetten voor de samenleving. De sociale samenhang zou sterk afgenomen zijn in een geïndividualiseerde samenleving. Wat D66 betreft gaan individualisering en sociale samenhang prima samen. Wel kunnen hier een aantal vragen bij gesteld worden: hoe ziet de sociale samenhang er binnen geïndividualiseerde samenlevingen uit, hoe kan deze het beste gestimuleerd of ondersteund worden en wat is de rol van de overheid hierin? De nieuwe werk-

groep zal dan ook gaan nadenken over deze vragen.

Het nieuwe kabinet is nu ruim een jaar bezig en het is duidelijk dat dit kabinet weer gelooft in de maakbaarheid van de samenleving. De regering weet wat goed is voor de burgers en betuttelt hen met het terugdraaien van de koepzondag, een verbod op paddo's en kretologieën als 'normen en waarden' en 'fatsoen moet je doen'. Volgens het kabinet is het individualisme doorgeschoten naar egoïsme, wat geleidt tot een afname van solidariteit en gemeenschapszin.

Volgens D66 is het idee van de doorgeschoten individualisering niet terecht. Individualisering hoeft niet te leiden tot egoïsme en een afname van solidariteit. Een overheid die kiest voor een al te paternalistische rol

De fractie van D66

Ivar Manuel
Petra Hoogerwerf

Duo Raadsleden

Jan Paternotte
Hans Korff

Medewerkers

Alexander Scholtes
Michelle van Gastel

Fractiesecretariaat
Kamer 2239, Amstel 1
1011 PN Amsterdam
tel: 020-552 3480
fax: 020-552 3158

De Zuidas: veel potentie, veel risico's

Het plan om de Zuidas te gaan ondertunnelen is steeds vastere vormen aan het aannemen. Op de plaats van de huidige A10, tussen de Beethovenstraat en de Parnasusweg worden de trein, de metro en de snelweg onder de grond gewerkt. De potentie van zo'n grote operatie is helder: geen doorsnijding van de stad en een fantastisch gebied ter ontwikkeling tussen de Minervabuurt en het plan Van Eeghen (Buitenveldertselaan).

De risico's van zo'n groot project zijn echter ook niet te onderschatten. We hebben de Noord-Zuidlijn bijna maandelijks in beeld met weer nieuwe overschrijdingen. De lijn kost nu al meer dan het dubbele van het bedrag waar de gemeenteraad aanvankelijk mee akkoord is gegaan. De vraag is hoe we dat kunnen ondervangen? Maar ook hoe we tegelijkertijd aan private partijen duidelijk maken dat de stad (en de staat) als verantwoorde partij kan opereren die niet telkens – afhankelijk van de politieke wind – met andere eisen en invulling komt.

Voor de Zuidas wordt een voor Nederland nieuwe manier van publiek-private samenwerking opgestart. 40 % in handen van de stad en de staat, 60 % in handen van private partijen. Binnen de D66-fractie zijn fractievoorzitter Ivar Manuel en duoraadslid Hans Korff aan het werk met het dossier Zuidas: Ivar op het gebied van stedenbouw, architectuur en de openbare ruimte en Hans op het onderdeel risico-analyse. Zij zullen, samen met de fractie, in de komende maanden een gefundeerde beslissing moeten nemen en met behulp van de overweldigende brei aan informatie moeten inschatten wat het Zuidasproject daadwerkelijk aan mogelijkheden en risico's kan opleveren.

Innovatieve risico-verdelingsoplossingen moeten er voor zorgen dat er een goed samenwerkingsproject gestart gaat worden. Niet over een aantal jaar de stad met een volgend Noord-Zuidlijnverhaal en financieel debacle opscheppen, maar tegelijkertijd de scepsis van marktpartijen over het rupsje nooit-genoeg zonder lange termijnvisie wegnemen.

Voor meer informatie: www.zuidas.nl

Uit de gemeenteraad

maakt wat D66 betreft dan ook de verkeerde keuze. Geïndividualiseerde samenlevingen zijn niet per definitie samenlevingen zonder sociale samenhang. Hoewel sinds de ontzuiling en ontkerkelijking steeds minder mensen lid zijn van georganiseerde verbanden zoals kerken en verenigingen heeft dit niet geleid tot een afname van de sociale samenhang. Burgers zetten zich nog steeds in voor de samenleving, maar minder in georganiseerd verband.

De vaste georganiseerde verbanden hebben plaatsgemaakt voor losse contacten, de zogenaamde 'lichte gemeenschappen'. Lichte gemeenschappen worden gekenmerkt door dynamiek, flexibiliteit en door vrijwillige verbintenis met de mogelijkheid om op ieder moment de groep te ver-

laten. Deze nieuwe netwerken zorgen ervoor dat mensen binnen deze groepen gemakkelijker geactiveerd kunnen worden omdat deze gemeenschappen een grote mate van vrijblijvendheid kennen en men dus niet 'vast' zit aan een gemeenschap voor langere tijd.

Individualisering heeft gezorgd voor een groter bewustzijn bij burgers en een grotere keuzevrijheid voor burgers, en juist die zelfbewuste burger die zijn eigen leven kan inrichten, wil zich graag iets terug doen voor de samenleving. Maar dan wel op de manier die zelf gekozen is.

Wil je je aanmelden voor de werkgroep? Geef je dan op via d66@raad.amsterdam.nl ovv 'de nieuwe samenhang'.

Amsterdam geen ambitieuze visie op de markten kent."

Leren van succes

Zo'n visie op markten levert misschien niet direct wat op voor de kooplieden en bezoekers, maar kan op langere termijn de markten versterken. Op korte termijn kunnen concrete acties vaak grote en kleine problemen wegnemen. "Het zou toch mooi zijn als de minder goed lopende markten kunnen leren van de successen van goedlopende markten", aldus Hoogerwerf. Daarom stelt zij voor de huidige marktmeesters onder te brengen in een pool, die regelmatig rouleert over de diverse markten. Zo kan een marktmeester die wat slims heeft gezien op een markt in Noord dit doorgeven aan de markt in Zuidoost als hij daar een zelfde soort probleem ziet.

"Met zo'n pool ben je er nog niet, maar het kan wel een verschil maken. Markten zijn belangrijk voor Amsterdam: ze brengen levendigheid op straat en geven de buurt een eigen kleur. Amsterdam kan en moet dan ook in samenwerking met de ondernemers meer doen om de markten daar waar nodig te versterken". Een marktregisseur voor de hele stad kan samen

Meer markt in Amsterdam

Onlangs werd de Dappermarkt in Amsterdam uitgeroepen tot markt van het jaar. Is dit het bewijs dat markten de toekomst hebben in Amsterdam? De gemeenteraadsfractie van D66 in de hoofdstad legde haar oor te luister op de markt. Een interview met raadslid Petra Hoogerwerf.

Amsterdam telt in totaal zo'n 21 warenmarkten en 11 themamarkten, samen goed

voor zo'n 3000 banen. Sommige markten bloeien en groeien, zoals de Dappermarkt en de (biologische) Noordermarkt. Andere markten lijken wat van hun glans te verliezen (zoals de Albert Cuyp) of gaan bijna ten onder (de Vespuccimarkt). D66-raadslid Petra Hoogerwerf: "De markt is niet alleen een broedplaats van ondernemerschap en een belangrijke werkgelegenheidssector, maar ook een ontmoetingsplek en trekpleister voor andere mkb-bedrijven en horeca. Het is dan ook jammer dat de gemeente

Uit de gemeenteraad

met marktmeesters, marktkooplui en bewoners nieuwe, grotere ontwikkelingen in gang zetten. Zo'n regisseur kan bijvoorbeeld specialisatie van verschillende markten stimuleren om te voorkomen dat alle markten op elkaar gaan lijken. Ook kan hij samen met het Amsterdamse Toeristen Bureau reclame maken in binnen- en buitenland voor die markten. Hoogerwerf: "We kunnen veel meer doen om bestaande markten beter te profileren, bijvoorbeeld in *I Amsterdam*."

Uitdagingen aanpakken

In Amsterdam zijn steeds meer gezinnen, waar beide ouders werken. Die hebben vaak niet meer de tijd om op de gewone markttijden naar de markt te gaan. "Een gemiste kans voor de markt en de stad! In overleg met de marktkoopliden zouden sommige markten later kunnen beginnen en eindigen, bijvoorbeeld van 12 tot 20 uur" aldus Hoogerwerf die zegt hierbij geïnspireerd te zijn door de buurtmarkten in steden als Rome en Parijs. Bovendien denkt het D66-raadslid aan de mogelijkheid om toeristische trekpleisters als de Albert Cuyp markt open te stellen op zondag in

ruil voor een gesloten maandag of dinsdag. Om te voorkomen dat alle markten op elkaar gaan lijken stelt D66 voor om in verschillende wijken themamarkten op te zetten, die aansluiten bij de bewoners van die wijk. "Een mediterrane markt in Amsterdam West is toch een mooie kans voor marktkoopliden en bewoners", volgens Hoogerwerf, die hier ook kans ziet voor zo'n buurtmarkt om een nationaal trefpunt te worden voor specifieke producten. "Zo komen nu vaak al mensen uit het hele land naar de markten in Zuidoost om daar tropische producten te kopen."

Knelpunten opruimen

Het gaat er in de nota niet alleen over mooie vergezichten. Ook praktische problemen worden aan de kaak gesteld. "De bereikbaarheid van sommige markten is een ramp, vooral als er grote (weg)werkzaamheden in de buurt zijn. Dat moet echt beter," aldus Hoogerwerf, die zelf vooral de fiets in de hoofdstad gebruikt. Tot slot ziet D66 nog veel mogelijkheden voor verbetering in de bureaucratie waar marktkoopliden mee te maken krijgen. De sociaal-

liberalen stellen voor om één loket in te stellen waar de marktkoopliden al hun zaken voor de verschillende stadsdelen kunnen regelen. Vereenvoudiging van regels en de inzet van slimme ICT middelen kunnen het de ondernemers ook makkelijker maken.

De kleinste oppositiepartij heeft de nota waarin deze en andere voorstellen staan bij de gemeenteraad van Amsterdam ingediend. Na de zomer wordt deze besproken. Mogelijk een goede aanzet tot het uitbouwen van de markten in Amsterdam en het verbeteren van de kansen voor de markthandelaren. Hoogerwerf: "Waar het ons om gaat is dat de Amsterdamse politiek de waarde van markten voor de stad meer gaat erkennen. Sterke markten met een divers aanbod horen thuis in een wereldstad als Amsterdam. De overheid moet ruimte geven aan ondernemen, maar kan op sommige punten ook een belangrijke rol spelen. Uiteraard in samenwerking met de sector."

Dit artikel verscheen eerder in *De Koopman*, magazine voor de ambulante handel

Uitzicht op de grachtengordel

Column van Ageeth Telleman.

Cohen speelt de boel uit elkaar

Onze burgemeester met wereldfaam heeft Amsterdam weer fijntjes op de kaart gezet: in Amsterdam hoeven orthodox-islamitische weigerambtenaren vrouwen geen hand te geven. Nou zijn vrouwen er wel aan gewend dat mannelijke 'babyboomers' een

behoorlijk obstakel kunnen vormen op weg naar de top. Maar dat een PvdA-burgemeester anno 2008 de emancipatiestrijd

weer bij Eva & Adam wil laten beginnen slaat werkelijk alles! Je kúnt daar natuurlijk ook genuanceerder tegenaan kijken. (*En als echte D66'ers moet ik daar op z'n minst een poging toe wagen*). Net als de straatcoach in Slotervaart heeft ook Job Cohen het vast niet kwetsend bedoeld. Het gaat maar om een incident. Het gaat erom dat ook zeer orthodoxe moslims "achter de voordeur" geholpen kunnen worden. Etcetera. Maar het probleem is nu juist: het ís wel kwetsend! (*Sorry, het lukt me niet..*).

Nu zou je dit nog kunnen afdoen als een gevalletje van overgevoeligheid mijnerzijds voor denigrerend gedrag van grijze mannen. Een persoonlijke kwestie, zeg maar. In dat

geval had ik er echter nooit over geschreven. Dan had ik vastgehouden aan mijn aloude motto "Er boven staan en je niet laten kennen".

Maar er is meer aan de hand. Cohen heeft partij gekozen, kleur bekend. Hij kiest ervoor om zich te scharen bij de gevestigde elite die vooral bevestiging zoekt bij elkaar.

Een voornamelijk autochtone

Vrouwen zijn er wel aan gewend dat mannelijke 'babyboomers' een behoorlijk obstakel kunnen vormen op weg naar de top

elite die het integratiedebat vooral genuanceerd wil voeren en strijd levert tegen de verharding van het debat. Frappant was natuurlijk dat Wouter Bos daags na het handenschud-incident in een interview met *de Volkskrant* erop hamerde dat de PvdA juist "tak, tak, tak" de confrontatie moet durven aangaan. Met zichzelf dan.

Bos lijkt zich op de valreep van zijn politieke carrière te realiseren dat een zichzelf napratende bestuurlijke elite ons land geen goed doet. NRC-columnist Bas Heijne tekent in zijn boek *Onredelijkheid* haarscherp op hoe het Nederlands electoraat zich in twee groepen lijkt te verdelen. De vrijzinnige, ruimdenkende, wereldburgers (de spreek-

woordelijke grachtengordel) tegenover diegenen die de eigenheid van de Nederlandse cultuur en samenleving opnieuw ontdekken en willen beschermen. De populisten spelen in op deze laatste groep. De gevestigde elite blijft vooral stem geven aan de eerste groep.

Cohen doet dat ook. Hij maakt zich zorgen over het populisme

van Wilders, maar doet geen handreiking naar zijn electoraat. Dat had hij juist kunnen doen rondom het handenschud-inci-

dent. Simpelweg door pal te staan voor de norm dat mannen niet mogen weigeren vrouwen een hand te geven, laat staan mannen in dienst van de overheid.

Daarmee is Job Cohen niet langer de burgemeester van alle Amsterdammers. Amsterdam verdient een burgemeester die boven de partijen staat, een bindend leider, zeg maar een burgemeester die "de boel bij elkaar houdt". En aangezien Amsterdamse PvdA-bestuurders nogal gemakkelijk stuivertje verwisselen, lijkt het me niet ondenkbaar dat burgemeester Cohen binnenkort plaats maakt voor burgemeester Aboutaleb. Beste Wouter Bos, dat lijkt me gewoon een kwestie van "tak, tak, tak" leiderschap!

Nieuwe kansen voor het Museumplein en het Rijksmuseum

Bruno van Moerkerken

In 1998 is het Museumplein grootscheeps aangepakt en heringericht.

Een grote verbetering was vooral de inrichting van het noordelijke deel ervan, met de vijver, de bankjes, de kiosken, het café en natuurlijk de verharde, Zuid-Europees aandoende, bestrating. Het andere, grootste, gedeelte

van het plein is mooi, maar is feitelijk onbeheerbaar. Het grasveld is ofwel te droog, in een droge zomer, ofwel te nat, tijdens hevige regenbuien. Na evenementen moeten er vaak nieuwe zoden worden gelegd.

En, nat of droog, er ligt altijd wel hondenstront. Kortom het grasveld, is wel leuk om te zien, maar erg onpraktisch. Ook de lichtlijn is een blijvende bron van zorg.

Grote fout die destijds gemaakt is, is dat de ingangen van de musea niet aan het Museumplein zijn gepland. Uiteraard vergt dat de nodige verbouwingen, maar dat leek met toen al niet echt onmogelijk. Nu, bij de verbouwing van het Stedelijk Museum wordt de ingang naar

het Museumplein verlegd. Ook het Van Gogh Museum maakt hier plannen voor. Het werd tijd; soms duurt het even voor het kwartje valt.

Nu de verbouwing van het Rijksmuseum nog. Enorme discussies zijn eraan voorafgegaan. Uiteindelijk is tot een compromis besloten waarbij zowel voetgangers, fietsers als

de hoofdingang van het museum van de onderdoorgang gebruik kunnen maken.

Prachtig, maar wel weer een compromis

waarbij alle drie de partijen moeten inschikken, zodanig dat het uiteindelijk dus niet werkt.

Nu het Museumplein wederom heringericht

gaat worden is hebben we een unieke kans om fouten en compromissen uit het verleden te herstellen.

De oplossing van dit probleem ligt zo voor de hand en is eigenlijk zo simpel. Op vijf-honderd kilometer afstand kunnen we de kunst afkijken: Het Louvre in Parijs. De hoofdingang daarvan bevindt zich in de piramide van Pei,

gelegen enkele tientallen meters vanaf de gevel van het gebouw. In de piramide daalt men een meter of zes af. Vandaar gaat het naar het eigenlijke gebouw. Ondergronds vindt men functies als garderobe, kaartverkoop, winkel, bar, toiletten en auditorium.

Op het Museumplein zou naar analogie hiervan de ingang kunnen komen ter hoogte van het Cobra Café. De ondergrondse ruimte is reeds aangelegd (het Tunnelgebouw) en wordt nu voornamelijk gebruikt voor opslag. Ook is er de parkeergarage voor toerwagens. Uiteraard moeten

er aanpassingen gedaan worden, zodat alle functies kunnen blijven bestaan. Dus het kost wat moeite, maar dan hebben we ook wat. Iedereen wint hierbij. Geen halfzachte compromissen, maar grootstedelijke allure voorop en bovengronds kunnen de voetgangers en fietsers gewoon weer door de tunnel zoals vroeger.

De toekomst van D66

Artikelen in de vorige Olifant en de discussie over de grondslagen van onze partij, hebben een aantal reacties opgeleverd, die hieronder worden weergegeven.

HAFMO is onze ideologie

In de vorige Olifant gaf gastcolumnist Marcel Duyvestein een kritische visie op Hans van Mierlo. Mike Ackermans schreef een weerwoord.

Door Mike Ackermans

Het is soms ontnuchterend om een volstreekte buitenstaander over je eigen club aan te horen. Dat overkwam me bij het lezen van het stukje van Marcel Duyvestein, liefdevol PvdA-lid. Het beeld dat hij neerzette van 'onze' Hans van

Mierlo deed bij mij, en dan zeg ik het netjes, geen enkel belletje rinkelen. Van Mierlo als logge, zwijgende prominent, die zich drukt in de media, zo had ik het nog niet gezien. Ik herinner me nogal wat recente congressen waar de nestor van D66 prominent achter het kathedraal de zaal opzweept, en optredens in de diverse actualiteiten- en praatprogramma's zoals rond de laatste verkiezingen. Ik zal wel teveel bewonderaar zijn van de oprichter van deze partij om hem zo kritisch of

zelfs cynisch te kunnen bejegenen. Toch voel ik een noodzaak opkomen om stevig te reflecteren over Hans van Mierlo, en dan vooral over zijn gedachtengoed. Het gebeurt me namelijk iets te weinig binnen D66, dat bijna het

Over ons eigen gedachtengoed, over ons fundament, gaat het te weinig

loodje legde na een aantal desastreus verlopen regeringsdeelnames en zich aan het bezinnen is op haar *raison d'être*. Ook in de voorlaatste Olifant deed Frans Verhagen een poging: hij zoekt het in het liberalisme. Begrijpelijk, met de verwarring onder liberalen en ook sociaaldemocraten met een liberale inslag lijken daar kansen te liggen. Hans van Mierlo heeft nooit getwijfeld over de reden van bestaan van D66, en hij doet dat ook nu niet. Sterker, hij denkt dat D66 harder nodig is

dan ooit en eigenlijk veertig jaar te vroeg is opgericht. Hij kan die reden van bestaan nog steeds in een paar woorden onnavolgbaar helder formuleren en ik ga telkens weer voor de bijl. Maar veel D66-leden volgen hem al lang niet meer, laat staan huidige en voormalige D66-kiezers. In de discussies over het falen van onze partij, zoals bijvoorbeeld in het rapport-Groenman, komt de kerngedachte van Van Mierlo nauwelijks terug. Het gaat als zo vaak over de vorm, over uitstraling,

over politieke keuzes die slecht uitpakten. Maar over ons eigen gedachtengoed, over ons fundament, gaat het te weinig. Misschien komt het omdat D66-ers niet van het begrip ideologie houden en denken dat wij alles pragmatisch kunnen oplossen. Dat is wat mij betreft een treurige misvatting, die telkens weer voor verwarring zorgt. D66 past alleen niet in de klassieke ideologische schakeringen van de Nederlandse politiek. Het kan zijn dat Van Mierlo er van gruwet, maar ik beschouw zijn gedachtengoed wel degelijk als een ideologie, een stelsel

van ideeën waarvan deze partij doordrenkt is. Het zit in onze aderen en het wordt tijd dat we gaan beslissen: laten we dat bloed vrijelijk in die aderen stromen of gaan we voor een totale bloedtransfusie?

Van Mierlo heeft onze reden van bestaan meerdere malen vrijwel identiek geformuleerd: bijvoorbeeld in het oprichtingspamflet *Appèl* uit 1966, het manifest *Een Reden van Bestaan* uit 1985 en ook weer eens tijdens zijn congresspeech bij gelegenheid van het veertigjarige bestaan. Ons staatsrechtelijk bestel functioneert niet goed door cruciale systeemfouten die er

vanaf het begin in zijn gaan zitten. Wij geven de burger slechts één

stem, waaruit zowel de volksvertegenwoordiger die het bestuur controleert als het bestuur zelf gehaald moet worden. Dat gebeurt bijna nergens zo in de westerse wereld en dat is niet voor niets: het is vragen om problemen. De slager die zijn eigen vlees kleurt - in tijden van verzuiling, pacificatie en consensus kwam Nederland er mee weg, maar in de moderne geglobaliseerde samenleving loopt ons bestuurlijke model knarsend en piepend vast. *Seulement le pouvoir arrête le pouvoir*, de stelling van Montesquieu over het belang van de tegenmacht die de macht controleert, is een spreuk uit Van Mierlo's hart.

Het is niet zozeer Van Mierlo's idee over democratisch tekort als wel hoe hij dat idee

gebruikt in zijn analyse van de verstarring dat mij altijd geboeid heeft. In elke periode van zijn actieve loopbaan wist hij zo het politieke establishment te fileren. Dat gold voor de verstarde corporatistische bestuurders van eind jaren zestig van de vorige eeuw die niet konden omgaan met de emancipatiegolven die door de Nederlandse samenleving rolden. Of voor de christendemocratische arrogantie van de jaren tachtig die machtsbehoud boven elk maatschappelijk belang stelde ("we rule this country"). Maar ook meer recentelijk, het op hol slaan van de kiezer, de opkomst van het populisme en de ongecon-

Ik beschouw zijn gedachtegoed als een ideologie, een stelsel van ideeën waarvan deze partij doordrenkt is

troleerde ramkoers van een liberaal als Rita Verdonk kon Van Mierlo overtuigend verklaren met het gebrek aan tegenmacht en het falende staatsrechtelijke en partijpolitieke bestel.

Hoezeer wij worstelen wordt ons in deze tijden van Amerikaanse verkiezingen weer duidelijk gemaakt. Je kan veel zeggen van de Verenigde Staten maar niet dat ze niet weten hoe een democratie in elkaar hoort te zitten. En dan gaat het heus niet alleen om de strijd om het hoogste ambt, die een jaar duurt en waar elke uithoek van het land bij betrokken wordt. We vergeten hier te makkelijk dat parallel aan die presidentsverkiezing een verkiezing voor een nieuw parlement wordt gehouden; een parlement dat

zo machtig is dat het een president kan lamleggen. En de Amerikaanse kiezer wordt niet eens in de vier jaar, maar in de twee jaar in staat gesteld om een afgevaardigde of senator uit zijn buurt naar Washington te sturen. Daarmee houdt het Amerikaanse feest der democratie nog niet op; want wat voor dat landelijke niveau geldt, gebeurt ook op staats- of stadsniveau en voor nog veel meer bestuurlijke podia. Je kan in Amerika doodmoe worden van het stemmen voor macht én tegenmacht. Van Mierlo niet, want hij deed zijn inspiratie voor zijn ideeën in zijn jonge jaren op in dat land.

Het vastlopen van een verbouwing van ons belangrijkste museum, het mislukken

van de aanleg van een hogesnelheidslijn, het smoren van cruciale discussies en besluitvorming over grote sociaal-economische vraagstukken als ontslagrecht, aftrek van hypotheekrente en hervormingen van de arbeidsmarkt, het zijn allemaal gevolgen van hetzelfde probleem: alles uit die éne stem, gebrek aan tegenmacht, verstarrende omhelzing van kabinet en parlement, geen volwaardig democratisch bestel.

Maar dan de cruciale vraag. Moet één partij, deze partij, zich overgeven aan de strijd voor hervorming en vernieuwing, een tweede stem? Van Mierlo koos daarvoor, maar er is grond voor twijfel. D66 heeft het geprobeerd, maar is er nooit in geslaagd. Ik denk dat ik begin te begrijpen

waarom. De hervormingen die wij wensen zijn zo ingrijpend, dat zij tornen aan het grondwettelijke fundament van deze natie. Het gaat niet alleen om even een gekozen burgemeester, een referendum of zelfs een districtens-telsel in te voeren. Het raakt allerlei gevestigde belangen, sommigen zelfs in de grondwet verankerd, sommigen zo diffuus dat we er niet eens de vinger op kunnen leggen. Zo is er nog steeds in ons bestel bij de regeringsvorming een onduidelijke, maar wel degelijk aanwezige rol voor een niet gekozen en niet gecontroleerd staats-hoofd. Die gevestigde belangen overstijgen de klassieke ideologische tegenstellingen in de Nederlandse politiek. Vandaar dat de voorstellen van D66 dan weer door een liberaal, dan weer door een sociaaldemocraat worden gefrustreerd.

Van Mierlo's plan was om de kiezer voor zich te winnen, het systeem van binnenuit te hervormen en de burger die tweede stem te gaan geven. Maar een nieuwe Grondwet – een echte nieuwe, en niet zomaar even wat modieuze woordjes erin – komt er dus niet zomaar. De geschiedenis laat zien dat grote grondwet-telijke vernieuwingen pas kunnen na ingrijpende en schokkende gebeurtenissen die een natie op haar grond-vesten doen schudden. Dan is het woord niet aan de kiezers en hun politieke partijen alleen, maar nemen staats-mannen het voortouw. In zo'n situatie bevindt het welvar-ende en gelukkige Nederland zich allerminst. Je zou bijna zeggen, *helaas* is het nog niet zover. Maar D66 moet zich wel de vraag gaan stellen: wachten we daarop desnoods tot in de eeuwigheid, of gaan we toch maar eens iets anders doen?

tiek en geestelijk klimaat. Daar zou een krachtig vrijzin-nig-democratisch geluid tegenover horen te staan. Logisch is daarbij dat D66 en GL de kern van een nieuwe fusiepartij zouden vormen. Zo'n partij zou aantrekkingsk-racht uitoefenen op vrijzinnigen uit de PvdA en de VVD, en op eventueel niet-partijgebonden vrijzinnigen. Achtergrond van die gedachte is waarschijnlijk dat de PvdA ooit een fusiepartij was van onder andere de Vrijzinnig Democratische Bond (VDB) en dat de mede-oprichter van de VVD, Pieter Oud, partijleider van de VDB was. Op grond daarvan kunnen er wellicht nog spoortjes vrijzinnigheid in de PvdA en de VVD worden gevonden. Ook de acties van GL-lid én D66-lid Dick Pels met zijn ijveren voor een nieuwe VDB passen in die brede vrijzinnige stroming. De inhoudelijke grondslag van de nieuwe partij zou volgens Klijnsma gebaseerd moeten zijn op rechtsstatelijkheid, op eigentijds burgerschap en participatie gerichte demo-cratie vernieuwing en indi-viduele ontplooiing. Het klinkt mij nogal D66-achtig in de oren. Ten aanzien van de aantrekkelijkheid van zijn idee wijst Klijnsma erop dat GL een liberale zwaai maakt, vooral verwoord in de bundel [Vrijheid als ideaal](#).

Een fusie tussen Groen Links en D66? Ehhh?

Door Sjaak Scheele

D66'er Meine Henk Klijnsma pleitte vorig jaar voor een fusie tussen D66 en Groen-Links. Dat verwonderde mij nogal. Het past niet in de koers die de top van D66 vaart. De stevig neoliberale VVD'er Jan Willem Oosterwijk, ex-SG van economische zaken, was inspirator voor het economische programma van D66 (*Idee*, juli 2007). Is

Meine Henk de weg kwijt? Waarop baseert hij zijn gedachtegang?

Volgens zijn artikel [Een nieuwe Vrijzing-Democratische Bond?](#) kan zo'n fusie gebaseerd zijn op het vrijzin-nig-democratische gedachten-goed. Zowel D66 als, in mindere mate GL doen het electoraal niet geweldig, door Klijnsma gekwalificeerd als voortkomend uit een nogal guur en weinig vrijzinnig poli-

Verschilpunten

Meine Henk somt wel een aantal politieke verschilpunten op tussen D66 en GL: ont-slagrecht, democratische ver-nieuwing en de opstelling ten aanzien van het Israëli-sch-

Palestijns conflict. Optimistisch merkt hij op dat deze verschillen makkelijk kunnen worden overbrugd. Laat de discussie maar losbarsten.

Lauwe respons

De response was lauw bij D66. Statenlid Johan Sieswerda reageert op zijn weblog instemmend. Frank van Mill, senior medewerker kenniscentrum, vindt op Plein66 dat GL D66 onheus bejegent. Misschien ligt het eraan dat D66'ers weinig geneigd zijn tot discussies over niet direct concrete onderwerpen. Misschien is het nogal ver van zijn bed voor de gemiddelde D66'er. Hoe het ook zij, het debat was en is nauwelijks existent.

Bij GL was er wat meer animo tot discussie. Paul Vermast, lid van de partijraad, reageert instemmend. Joke van Nieuwenhuizen, fractievoorzitter Middelburg, vindt het een prikkelend idee. Irena Groeneveld, statenlid, werd er op zijn minst nieuwsgierig naar.

Publicist Brechtje Paardekoper vindt het een onzalig plan, omdat er geen positief geformuleerd uitgangspunt is, alleen een negatief tegen aanstormend rechts. De reactie van Michel Klijmij, gemeenteraadslid, komt overeen met die van Brechtje. Maar ook bij GL leeft het niet echt. D66 lijkt voor GL'ers vooralsnog hoogstens een interessante mogelijkheid, maar nog te veraf.

Rapport Groenman

In hoeverre is Meine Henk inderdaad de weg kwijt? Nogal

een eind lijkt het totnogtoe. Doch een passage in het [rapport Groenman \(§2.4\)](#) kan één en ander er anders doen uitzien:

"In links-rechts termen positioneert de aanhang van D66 zich op gematigd linkse posities. Op een schaal die liep van 1 (links) tot en met 10 (rechts) plaatste van de D66 kiezers in 2003 een ruime meerderheid (67 procent) zich aan de linkerkant van de schaal. 53 procent plaatste zich zelf op de gematigde linkse posities 4 en 5.

Op het issue van de verklein-

D66'ers zijn weinig geneigd tot discussies over niet direct concrete onderwerpen

ing van de inkomensverschillen is een verschuiving zichtbaar. Vanaf 1982 wisselt het aandeel dat voor nivelleringsring is, rond de 50 procent. Het aandeel D66 kiezers dat neutraal is op dit issue, is echter structureel toegenomen van 10 procent in 1982 tot bijna 40 procent in 2003. Het aandeel D66 kiezers dat voor denivellering is, is gedaald van 35 procent in 1986 tot minder dan 10 procent sinds 1998." Het lijkt erop dat de partijtop een zekere afwijking naar rechts heeft. Maar op democratische partijcongressen – *one man one vote* – kan toch over moties en personen worden gestemd, dus zou een afwijking alras worden gecorrigeerd. Twee voorbeelden ter illustratie van die democratie. Met betrekking tot het landelijk voorzitterschap was

Ingrid van Engelshoven de kandidaat van het LB. Andere kandidaat was Amsterdammer Frans Verhagen. Officieel wisten we, alle D66'ers, pas wie er kandidaat waren voor bestuursfuncties op de donderdagavond voor het congres van zaterdag. Formeel was voldaan aan democratische openheid. Onze Frans had er echter gemengde gevoelens bij. Een andere truc – excusez le mot – bij het indienen van moties is de principiële instemming ervan door het LB. Maar door de beperkte mankracht en tijd kan aan die motie geen gevolg worden gegeven door het LB, dus het ontraadt de motie, waar meestal mee

wordt ingestemd. Kortom, de democratie van D66 laat een zekere eigenzinnige koers van de top toe.

Werkelijke discussie

Als er werkelijk intern discussie zou plaatsvinden op grond van de ledenprofielen zoals geschetst in het rapport Groenman, zou er mogelijk een andere opstelling plaatsvinden ten aanzien van het idee van Klijnsma. Ook GL zou anders tegen D66 aan kunnen gaan kijken en zich meer nabij voelen. Meine Henk zou wel eens wat minder ver de weg kwijt kunnen zijn dan het op het eerste gezicht lijkt.

Begrijp je kiezers nou eens

Column van Arjen de Wolff

We beseffen het inmiddels allemaal wel: Nederland is, in vele opzichten, een angstig, conservatief en onbeschoft land. Onbeschoft, omdat we de sociale betekenis en het belang van een zekere vormelijkheid en voorzichtigheid, elegantie en beleefdheid in het onderlinge verkeer uit het ogen hebben verloren. Angstig, omdat we alle verandering, nieuwe invloeden, internationale samenwerking en kosmopolitisme met wantrouwen bezien. En conservatief, omdat we de maatschappelijke en politieke verhoudingen graag houden zoals ze al een paar generaties lang zijn.

Voor alle helderheid: waar ik "wij" zeg bedoel ik allen die zich in Nederland bevinden. Van welke

afkomst dan ook. Het was altijd wel zo, maar decennialang hield een spraakmakende gemeente van prominenten uit politiek, media en maatschappelijk middenveld het *hoi polloi* koest en zorgde voor een briesje van gematigdheid en vooruitstrevendheid, althans in de krant en in de politiek. Probleem was dat het angstige, conservatieve en onbeschofte deel van de natie geen alternatieven werd geboden, maar simpelweg onderdrukt werd. En daarin onderscheiden Kok, Melkert, Van Mierlo, De Graaf, Rosenmoller en Dijkstal, en nu dan

Pechtold, Bos en Halsema zich in hun aanpak van de kiezer niet wezenlijk van Fortuyn, Wilders, Hero Brinkman, Verdonk en Kamp: beide soorten politici claimen het morele gelijk en nemen de meningen en emoties van het opponerende deel van het electoraat niet serieus.

In plaats van de eigen aanpak eens goed onder de loep te nemen, en eens serieus te kijken naar een manier om aan de gevoelens van dat andere deel van het electoraat tegemoet te komen met oplossingen die wél zinnig zijn, graaft men zich steeds dieper in en wijst met de

Politiek gaat niet over de werkelijkheid, maar over de perceptie van de werkelijkheid

beschuldigende vinger naar de overzijde van de Kamer. Politiek is emotie. Niet ratio, argument, stand- of "speerpunt" bepaalt de stem van de kiezer. Een kiezer stemt niet op de partij die naast de voor hem meest belangrijke vraagstukken de juiste oplossing legt. Hij stemt op de partij en de persoon die zijn diepste gevoelens van angst, afkeer, verwachting en hoop beantwoordt. Politiek gaat niet over de werkelijkheid, maar over de perceptie van de werkelijkheid. Niet over de realiteit van alledag, maar over de manier

waarop de kiezer naar die werkelijkheid kijkt. Dat is iets fundamenteel anders. Rechtse en protestpartijen, van CDA tot verder opzij (maar in zekere zin ook de SP), begrijpen dat al jaren, en stemmen er hun electorale strategie heel bewust op af. Liberaal en links - van de progressieve resten van de VVD, via D66 tot en met GroenLinks - denken nog steeds dat verkiezingen gaan over thema's en onderwerpen. Doe nou eens geen focusgroepje voordat je iets durft te vinden. Begrijp wat de zorgen van jouw - potentiële - kiezers zijn, en ga ze daarin voor. Of stap uit de politiek en wordt ergens ambtenaar. Ik word moe van Wilders. Maar ik raak bijkans nog vermoediger van al die progressieve politici die het altijd maar hebben over bedreigingen voor de democratie, de rechtsstaat en alles wat hen heilig is, zodra Wilders zijn mond open doet. Linkse, liberale, progressieve partijen, zoals D66, moeten het volgende eens gaan inzien: Het democratisch adagium dat de kiezer altijd gelijk heeft wordt alleen nog maar gerespecteerd door rechts. Links heeft de eerbied voor de stembus al lang verloren. En is - erger nog - vergeten hoe de mening en het gelijk van de kiezer effectief kunnen worden beïnvloed.

Matching funds: typisch D66

De discussie over de extra subsidie voor het Concertgebouworkest biedt een prachtige gelegenheid om een heel mooi verdelingsprincipe door te denken. Vertrouw op de mensen zelf en eis dat alleen subsidie komt waar er een basis van privaat geld is. Er moeten echte wortels in de samenleving zijn.

Door Frans Verhagen

In januari luidde Mariss Jansons, de dirigent van ons onvolprezen Koninklijk Concertgebouworkest, de noodklok. Om de best mogelijke spelers aan te trekken voor ons orkest, het absolute topniveau, zullen we veel hogere inkomens moeten bieden. Elders krijgen musici gewoon veel meer betaald. Waarom zouden ze dan naar Amsterdam komen, ook al is het nog zo eervol en leuk om in het Concertgebouworkest te spelen. Het is een beetje het argument dat topmanagers gebruiken om hún absurd hoge inkomens te rechtvaardigen: de hele wereld trekt aan ons. Het probleem is dat deze 'topmanagers' enkel hun amechtige aandeelhouders voor de gek hoeven te houden, terwijl het Concertgebouworkest voor een belangrijk deel van haar inkomsten afhankelijk is van subsidies van de overheid, van de samenleving. Voor vijftig procent om precies te zijn. Mariss Jansons was heel precies over wat hij vroeg aan de Nederlandse samenleving. Hij had meer geld nodig maar het orkest zou nog steeds vijftig procent van de kosten zelf financieren. Anders gezegd: hij wilde wel meer maar zou zelf ook meer meebrengen.

Dat betekent dat ook de overheid dieper in de buidel moet tasten. De geluiden waren voorspelbaar. Enerzijds waren er mensen als Boris van der Ham die vragen stelde aan de

minister over de culturele waarde van het Concertgebouworkest. Anderzijds waren er mensen die het eigenlijk wel mooi vonden dat die welgestelde bezoekers van het Concertgebouworkest zelf meer moesten betalen. De minister antwoordde dat hij het mooi vond dat het Concertgebouworkest voor vijftig procent zijn eigen broek op houdt maar dat dit een hoop geld is en hij nog wel wat anders heeft te financieren. In september 2008 horen we meer als de minister met een nota komt. Debat, voorlopig, ten einde.

Draagvlak in samenleving

Jammer, want dit was een kans bij uitstek om een bena-

deringswijze te benadrukken die D66 wel heel goed zou passen in onze omgang met subsidies en overheidsbijdragen. Ik zou in deze omgang namelijk pleiten voor een principe van 'matching funds'. Grof gezegd moeten subsidievragende of anderszins van de overheid afhankelijk zijnde culturele instellingen (maar ook aanpalende instituten zoals de omroepen) eerst maar eens duidelijk maken dat zij draagvlak hebben door

met een belangrijk deel eigen financiering op de proppen te komen. De regel: de samenleving is bereid extra geld te geven maar nooit meer dan de helft en altijd onder voorwaarden die passen in het algemeen belang. Het Concertgebouworkest doet het al zo. Het schraapt jaarlijks vele miljoenen bijeen door *corporate sponsors* te vinden die wij als bezoekers haten omdat hun gasten na de borrel in de pauze altijd te laat binnenkomen en omdat ze meestal niet in het concert zijn geïnteresseerd maar vooral in elkaar (oei joei als er een modern werk op het programma staat, dan worden ze onrustig). Bovendien klappen ze altijd op de verkeerde momenten.

Een dergelijk matching systeem – de overheid 'matcht' wat privé bijeen brengt – is een principe waar D66 veel meer mee zou moeten doen. Niet alleen is het een mooi criterium voor de jaarlijkse selectie van subsidie-vangers, die nu vaak op onduidelijke gronden hun geld krijgen, het biedt ook een stevig beslissingscriterium op andere terreinen.

Publieke omroep

Mijn favoriet voor grondige aanpak is de publieke omroep. Stel nou eens dat we tegen onze omroepverenigingen zouden zeggen dat ze alleen maar geld krijgen tot en voor zover het door hun eigen leden 'gematcht' wordt. U wilt die prachtige programma's zien? Dan moet u dat ook bewijzen door mee te betalen. Dus niet meer 150.000 Max leden die ieder ruim 5 Euro betalen en dan miljoenen in de pot krijgen, of 400.000 EO leden van een tientje of twaalf Euro, maar gewoon: als de Max leden allemaal samen een miljoen bijeen scharen dan krijgen ze van de overheid het andere miljoen (als ze aan bepaalde programmerings-eisen voldoen – ze kunnen natuurlijk ook altijd gewoon commercieel gaan als ze dat niet willen).

Dit prachtige systeem zou een einde maken aan de jaarlijkse verspilling die via de publieke omroep plaats vindt omdat dan inderdaad de kijkers uitmaken – met hun portemon-

nee – waar ze naar willen kijken. Ik denk dat we dan de AVRO en de TROS kwijt zouden zijn, die zouden dan doen wat ze eigenlijk willen, namelijk commercieel gaan. Ik denk dat we daar cultureel niets aan zouden missen maar misschien denken hun leden er anders over en trekken ze subiet de portemonnee. Misschien geldt dat ook voor de KRO en de VARA hoewel ik dat voor die betrokken KRO kijkertjes betwijfel – zouden ze echt geld op tafel leggen om

naar *Boer zoekt vrouw* of zweverige neuzelprogramma's te kijken? De EO en de VPRO zouden, denk ik, het beste in staat zijn om geld los te praten bij hun kijkers, en zouden dan ook de subsidie, want dat is het, verdienen. Zij zijn de omroepen die echte wortels in de samenleving

De burgers bepalen wel hoe de overheid zich met hen bemoeit door zelf het eerste initiatief te nemen

hebben in plaats van goedkope televisiegidsjes. Kleinere, doelgerichte omroepen zouden met kleinere budgetten maar toegewijde kijkers een kans krijgen in het systeem in te breken. Nu we het er toch over hebben, een

klassieke muziekkzender – het Concertgebouworkest heeft al een eigen label.

Eigen kracht

Ik gooi *matching funds* hier in de strijd als idee nu we toch bezig zijn met het bedenken wat 'vertrouwen op de eigen kracht van mensen' werkelijk betekent. Ik noem het nog steeds liever gewoon liberalisme, waarbij de overheid alleen daar zich met de burgers bemoeit als dat echt noodzakelijk is en waarbij de burgers bepalen hoe die overheid dat doet, in dit geval door hun portemonnee te trekken – of niet. En bovendien de overheid helemaal geen rol speelt als private groepen dat beter kunnen – ook al zo'n mooi criterium voor ons permanente programma.

Zouden er experimentele culturele groepen verdwijnen? Zeker. Niet veel mensen zouden er om wenen. Zou theater voor deze of gene doelgroep niet overleven? Mogelijk, maar je mag je afvragen of dat theater dan wel recht van bestaan had. Zouden etnische of andere groepen het juist gemakkelijker hebben om geld te krijgen voor culturele activiteiten? Ja, als ze zélf meehelpten. Er is een mooie uitdruk-

king voor dit systeem: 'put your money where your mouth is'. Een mooi liberaal principe dat geheel vertrouwt op de eigen beslissingskracht en het eigen verstandige inzicht van de burgers. Heel D66.

Het recht om dom te doen

In de vorige Olifant keerde Ageeth Telleman zich tegen al te gemakkelijk alles toestaan omdat verbieden 'betutteling' of 'bemoeizuchtig' zou zijn. Voor André Meiresonne is dat een gotspé.

Door André Meiresonne

De verzorgingsstaat verandert langzaam maar zeker in een bemoeistaat. Een staat waarin niets meer mis mag gaan. Waarin iedereen beschermd wordt, tegen een ander en vooral tegen zichzelf. Omdat een steeds grotere meerderheid dat wil. Een staat waarin niets meer fout mag gaan. Waarin je niets meer leert omdat je geen fouten meer kunt maken. Domme dingen doen is binnenkort uitgesloten. Waarin langzamerhand alles verboden raakt wat onaangepast of ongezond is - wat volgens steeds meer mensen hetzelfde is. De burgers nemen het over, dit is de nieuwe burgerlijkheid. Die burgers hebben het beste met zichzelf en anderen voor. Ze doen het waarschijnlijk met de beste bedoelingen. Het komt vast voort uit oprechte bezorgdheid. Alleen heb ik er nooit om gevraagd. Ik heb er ook geen enkele behoefte aan. Ik bepaal liever zelf wat goed voor me is. Daar heb ik echt geen politiek, overheid en staat voor nodig. Ik wil graag mijn eigen leven kunnen leiden. In de dubbele betekenis: mijn eigen gang kunnen gaan en mezelf leiding geven. Daar heb ik niemand anders voor nodig. En zeker

niet de overheid. Ik heb het recht om domme dingen te doen. Want dat is het enige waar ik echt iets van leer. En ik geloof dat ik niet de enige ben. Mensen leren van vallen en opstaan. Vanaf dag één. En dan kun je maar beter ouders hebben die je niet overal voor proberen te behoeden. Het omgekeerde is nu gaande. Want wat staat al op de rol? Niet meer roken in de horeca. Paddo's illegaal. Kraken verboden. Steeds verzint een welwillende burger in de Kamer of op een departement weer iets nieuws. Er vindt een incident plaats en de reactie is: 'Zo gaat het niet langer!' Een megareclamebord met

Ik heb het recht om domme dingen te doen want dat is het enige waar ik wat van leer

een mevrouw in haar ondergoed. Een Frans meisje springt van een brug. Krakkers zetten een val. Een puber drinkt zich een coma. Een aanleiding om iets aan te pakken waar veel mensen zich allang aan ergeren, of erger nog, bang voor zijn. Mensen moeten tegen zichzelf en elkaar beschermd worden, en daar gaat de overheid voor zorgen! Het wachten is op een verbod op heftige computerspellen

waarin je al je agressie kunt uitleven. Niet meer dan tien procent blote huid op posters in bushokjes. Een verplichte fietshelm voor elke fietser. Kleuters die vieze spelletjes doen direct melden bij jeugdzorg. Een rookverbod binnenshuis. En dan in het park natuurlijk ook een rookverbod. In het bos plassen mag ook niet meer. Tatoes en piercings, daar moet ook maar eens iets aan gebeuren. Met als sluitstuk een verbod op neuspeuteren in de auto. Dan is alles onder controle, dan kan er niets meer fout gaan. We zijn hard op weg naar een dodelijke combinatie van diepe burgerlijkheid en totale controle. De jaren vijftig en '1984' ineens. De gordijnen dicht en voor het donker thuis. Goedbedoelende christenen, Vinex moraalridders en emanciperende moslims vinden elkaar in nieuw burgermansfatsoen. Voor hen leefbaar, want het spoort met hun waarden. Maar het maakt anderen onvrij en het land juist minder leefbaar. Daar hebben ze geen idee van, verblind als ze zijn door hun zendingsdrang en hun beste bedoelingen. Het is bovendien de dood in de pot. Dit is nog eens het land op slot! Maar misschien heeft het ook z'n aantrekkelijke kanten. Kun je eindelijk lekker weer eens iets doen dat verboden is! Net als vroeger. Omdat het niet meer mag. Want zoals mijn kinderen zeggen: Als het niet mag is het juist leuk om te doen!

Een Trojan Horse is geen speelgoed

Door Hans Kuypers

Onlangs stond in *De Groene* dat geen enkele stedenbouwkundige ooit een goede buurt heeft gemaakt. Is dat zo? Was de grachtengordel niet een van de meest succesvolle ontwerpen uit de geschiedenis? Heeft Amsterdam niet één van de meest succesvolle binnensteden ever? Waarom is dat zo?

In Nederland zijn we mieren die krioelen op de vierkante millimeter. Maar dat gaat zeker niet op voor van het Strukton plan Amfora. Daar gaat het om energie los te maken, om te durven dromen en initiatief te nemen. Amsterdam Arena als logistiek model voor de hele binnenstad, overall parkeren waar het je uit komt. Ruimte scheppen. Het Amfora plan heeft echter vooral tot doel om nog meer winkelketens, amusementsketens, en andere ketens in het centrum te ontwikkelen. Dat is het echte doel van dit

voorstel. Een onschuldig ogend plan voor parkeervoorzieningen is slechts alleen een aanleiding om de verhuurbare hoeveelheid commerciële ruimte in binnenstad te verdubbelen of te verveelvoudigen. Via de achterdeur wordt iets binnengesmokkeld.

Denk aan een Mediamarkt in het centrum, onder de grond gebouwd, pal naast de Leidse straat, met een grote parkeergarage ernaast? Dat kan één toepassing zijn, maar er zijn wel 10 of 100 andere varianten denkbaar. Deze ontwikkelingen zullen een aanzuigend effect hebben. Voor de alsmaar groter wordende stroom toeristen, consumenten, bedrijven en omwonenden zullen we alsmaar meer voorzieningen kunnen ontwikkelen. De grond- en onroerend goed prijzen zullen sterk stijgen.

Als grootschalige ontwikkelingen boven de grond niet mogelijk zijn, dan moet het maar onder de grond. Deze 'work around', geeft de mogelijkheid om de knellende band van de huidige monumentenwet te omzeilen en om de binnenstad alsnog grootschalig

te 'herontwikkelen', en te vercommercialiseren. Het centrum is door die monumentenwet ongeschikt voor grootschalige commerciële ontwikkeling zoals de Amsterdam Arena. Het is die monumentenwet echter, die wellicht onbedoeld alle kleinschalige commerciële en niet-commerciële experimenten mogelijk heeft gemaakt en ook in stand heeft gehouden. Daardoor heeft het centrum zijn unieke stedelijke dynamiek gekregen zoals we die nu kennen. Er is daardoor onbedoeld ruimte ontstaan voor het experiment, voor startende boetiekjes, een Tibet winkeltje, een smartshop, een raam prostitué, een koffieshop, een antiquariaat, een yogaruimte, een cafeetje, verenigingen, kunstgaleries, etc. Er is daardoor in het centrum ruimte voor sociale woningbouw en broedplaatsen. Hogere onroerend goed prijzen bedreigen de kleinschaligheid. Die unieke stedelijke cultuur 'boven de grond' moeten we beschermen tegen de voorgestelde 'grootschalige commercie' onder de grond.

D-Café derde dinsdag

Dinsdag 20 mei, 20.00 uur Kunst en Cultuur, met Carolien Gehrels en Petra Hoogerwerf

Woensdag 18 juni, 20.00 u. 'Het liberale gezicht van D66', met Alexander Pechtold
Locatie: café P96, Prinsengracht 96 Vanaf 19.30 uur open inloop nieuwe leden

D-loquentia agenda

Dinsdag 6 mei, 20.00 uur Open Amsterdams Debat, Locatie: bovenzaal van café De Beiaard, Spui 30 Vrij toegankelijk voor publiek, inschrijven deelnemers (beginners én gevorderden) bij Kim Westerweel via www.d66amsterdam.nl

Woensdag 28 mei, 20.00 uur Debat, Locatie: bovenzaal van café De Beiaard, Spui 30 Toegankelijk voor deelnemers van D-loquentia, óf tegen betaling van 10,00
Woensdag 25 juni, 20.00 uur Debat tussen G4-afdelingen Amsterdam, Rotterdam, Utrecht en Den Haag; Locatie: café De Beiaard, Spui 30

Naar een sociaal liberale visie op integratie

Op 17 mei organiseren de afdeling Amsterdam en het kenniscentrum van D66 een discussiemiddag om van gedachten te wisselen over integratie. Het is nadrukkelijk de bedoeling om tot meningsvorming te komen op basis van onze uitgangspunten, niet per se uitmondend om concrete beleidsvoorstellen.

13:00 Inloop

13:30 Opening

13:40 Inleiding door Joris Backer, die het kader zal schetsen waarbinnen we werken, op basis van de richtingwijzer: vertrouwen op de eigen kracht van mensen.

14:00 Deelsessies thematisch

o.a. Burgerschap, identiteit, geloof en verzorgingsstaat

15:00 Pauze

15:15 Tweede ronde sessies, praktisch

o.a. Wonen, werken, onderwijs en arbeidsmarkt

16:15 Terugkoppeling door gespreksleiders

16:30 Slotspreker: nader te bepalen, over het thema met-- een onafhankelijk perspectief

17:00 Borrel

17 mei 2008, Mozes en Aäronkerk, Amsterdam. Opgave graag bij [Eduard Jansen](#)

Thema integratie

Een happy end voor ons multicultureel drama

Voor zover er in Nederland debat is over integratie heeft het een ondertoon van zorg en tobberigheid, van 'drama', alsof er niets goed gaat. Wie bereid is om naar de cijfers te kijken en de ervaringen van andere immigrantenlanden meeneemt, krijgt een veel positiever beeld.

Door Frans Verhagen

Het gaat zo goed met de integratie dat we haast vergeten om dat vast te stellen. Het Nederlands elftal onder de 21 werd in de zomer van 2006 Europees kampioen met een prachtig multiculti team onder leiding van een chauvinistische Fries. Ze zwaaiden met Surinaamse vlaggen, dat zal mensen als Wilders of Verdonk wel op de kast jagen, maar wat doet het er toe? Nederland heeft wel gewonnen – zowel letterlijk als figuurlijk.

En neem het artikel in de *NRC* dat vertelde hoe de middenklasse etnische Ned-

erlanders verhuizen geleidelijk aan naar de suburbs en vinex-wijken, net als hun niet-etnische burens. Geen van allen kunnen ze een behoorlijk huis in de grote steden betalen. Voorspelbaar genoeg blijken burgers zich ongeveer gelijk te gedragen onder gelijke omstandigheden.

Onstuitbare processen

Gematigde moslims stellen zich teweer tegen de radicale idioten die hen een slechte naam en veel persoonlijke overlast bezorgen. De Westermoskee is zo belangrijk voor

de conservatieve Duitse Milli Gurus omdat ze bang zijn de grip op de – te goed geïntegreerde – jongeren te verliezen. De Marokkaanse regering begint een programma om tweede en derde generatie Marokkaanse Nederlanders in hun etnische cultuur op te voeden. Niet omdat ze hun tentakels naar die Nederlanders willen uitstrekken maar juist omdat ze hun invloed juist dreigen te verliezen. De Italiaanse regering probeerde in de jaren twintig

Immigriatielanden tonen zonder uitzondering dat je mensen hun eigen weg moet laten vinden

en dertig van de vorige eeuw iets dergelijks, zonder enig succes. En, amusanter: de hondenpoep in Amsterdam is afgenomen dankzij de etnische bewoners die het niet fris vinden om dieren in huis te houden. 'Minder honden en meer allochtonen' kopte *het Parool*.

Allemaal tekenen dat er onstuitbare processen op gang zijn. Sociale ontwikkelingen hebben hun eigen dynamiek, meestal niet zo snel maar als ze eenmaal bezig zijn, zijn ze niet te stoppen. Het multiculturele drama dat Paul Scheffer

een paar jaar geleden vaststelde krijgt daarom een happy end.

Eigen weg vinden

Dat zou geen verrassing moeten zijn. In alle grote immigratiesamenlevingen hebben zich gelijksoortige ontwikkelingen voorgedaan. De integratie van tweede en derde generatie etnische Nederlanders verloopt geheel volgens het patroon dat je kunt verwachten als je kijkt naar andere immigratielanden – de Verenigde Staten voorop. Die geschiedenis leert ook dat het niet zonder horten en stoten gaat, maar met erkenning van alle verschillen tussen Nederland en de VS kun je vaststellen dat de overeenkomsten talrijker zijn.

Het zou natuurlijk ook wel heel raar zijn als wij niets konden leren van de tweehonderd jaar ervaring die Amerika heeft met nieuwkomers. De belangrijkste les is deze: doe niet te veel en

accepteer dat het tijd kost. Wat immigratielanden vooral tonen, is dat je mensen hun eigen weg moet laten vinden. Help ze niet teveel, dwing ze niet teveel – een zelf gevonden balans is altijd beter en stabiel dan een opgelegde. Laat tweede en derde generatie etnische Nederlanders doen wat tientallen miljoenen Amerikanen (en Canadezen en Australiërs) voor hen deden: hun eigen oplossing vinden voor de cultuurspagat waarin ze terecht komen. Wie de studies uit de jaren dertig leest van met name Italiaanse

Thema integratie

Amerikanen – die in veel opzichten lijken op onze Marokkanen – krijgt het gevoel dat hij leest over Bos en Lommer en de Baarsjes. Wie de Marokkaanse voorzitter van het stadsdeel Slotervaart Ahmed Marcouch beluistert, hoort hetzelfde wat de sociologen tachtig jaar geleden in New Haven, Boston en Chicago hoorden. Ouders die hun nieuwe land afkammen tegenover de kinderen, die eisen dat er thuis volgens de oude culturele regels wordt geleefd en die moeilijk kunnen accepteren dat hun kinderen een nieuwe cultuur opdoen die daarvan afwijkt. Die de school als vijand zien. Machogedrag van jongens en onafhankelijkheid zoekende meiden. Ieder gezinsdrama is uniek maar de ingrediënten zijn van alle tijden. Kijk nog maar eens naar de West Side Story, de geromantiseerde versie van een eeuwenoud proces.

Snelle klassensprong

Maakt 'de islam' dat allemaal anders? Ik geloof er niets van. Ook moslims passen zich aan. Onmogelijk? Dat dachten vijftig, zestig jaar geleden ook de mensen die de Nederlandse verzuiling voor de eeuwigheid achtten. Hoe snel gaat dat niet. Toen ik opgroeide was alles in mijn omgeving katholiek, de rest was de vijand. Mijn kinderen snappen niet waar ik het over heb. Zo snel kan dat gaan.

Winkelcentrum in Monterey Park, voorstad van Los Angeles

Natuurlijk is de Amerikaanse samenleving veel dynamischer dan de onze. De natuurlijke impuls om een eigen bedrijf te beginnen is er groter – maar laten we dat ook niet overdrijven. Wij hebben enorme voordelen. Dankzij onze Nederlandse relatief open samenleving krijgen tienduizenden kinderen met ouders die niet meer dan lagere school hadden, een hogere of zelfs universitaire opleiding. De

Er gaat veel meer goed dan fout

klassensprong – want dat is het – die vroeger generaties kostte, vindt nu razendsnel plaats. Mijn beste vriend op de lagere school, de zoon van

een dakdekker, kon niet hopen dat hij ooit een universiteit zou bezoeken. Tegenwoordig is dat voor kinderen van laag opgeleide etnische Nederlanders helemaal niet uniek. Natuurlijk zijn de cultuurclashes dan nog groter. En vanzelfsprekend zijn er mensen die die snelheid niet kunnen bijbenen en zich afkeren in ressentiment.

Laten we vooral niet zo pessimistisch en zwartgalig zijn. Er gaat veel meer goed dan fout. Vrouwen pakken de kansen die ze krijgen. Arbeiderskinderen stoten door. Etnische Nederlanders schrijven prachtige literatuur – in het Nederlands. In de politiek zijn onze minderheden goed vertegenwoordigd, waarbij het geen toeval is dat daar zoveel vrouwen bij zitten. Kortom, met het overgrote deel van de tweede en derde generatie gaat het helemaal niet slecht. Misschien moeten we ons wat Amerikaanse optimisme aanmeten en een glas dat voor tweederde vol is niet als akelig leeg beschouwen.

Altijd al ratjetoe

We moeten ook accepteren dat Nederland uit vele culturele componenten bestaat, allemaal onder de vlag van Nederlands burgerschap. Nederland is altijd al een ratjetoe geweest, we hebben het niet voor niets zo moeilijk om vast te stellen wat dat Nederlander zijn nou precies is – al weten we dat gevoelsmatig heel

Thema integratie

goed. In onze verzuilde samenleving was dat altijd al zo. We zijn al een eeuwigheid streepjes Nederlanders: katholieke Nederlanders, protestantse Nederlanders, niks Nederlanders, ouwe socialisten, nieuwe socialisten, liberalen. Noem het maar op. Daar kunnen best Turkse, Marokkaanse en Surinaamse Nederlanders bij. Uiteindelijk zijn we allemaal Nederlandse burgers, ook al zwaaien sommigen van ons met Friese of Surinaamse vlaggen. Laten we daar relaxt over doen en niet elkaar voortdurend de maat nemen. We zijn al eeuwen multicultureel - een woord dat ten onrechte in de ban is gedaan. Daar moeten we trots op zijn in plaats van het als een vloek te beschouwen.

Geduld en wijsheid

Nederland is een immigratieland geworden of, zou wilt, een land van immigranten. Net als Amerika. Daar hikken we tegenaan maar gelukkig vindt dat allemaal zijn eigen plek. Kijk naar de tientallen verschillende groepen in Amerika, hoe ze bij elkaar zitten en geleidelijk uit elkaar vallen, hoe ze Chinees, Italiaan en Ier kunnen zijn en ook Amerikaan. Kijk en je ziet waar Nederland heen gaat. Tenzij we onszelf in de weg gaan zitten door natuurlijke processen proberen te sturen, te onderbreken of te ondermijnen van een misplaatst maakbaarheidsdenken. Integratie gaat vanzelf. Geduld, wijsheid en vooral niet te veel beleid zijn de beste manieren om er mee om te gaan.

Verder lezen

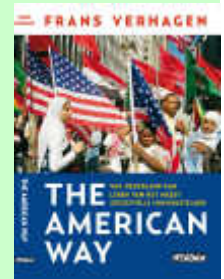
Over Nederland als immigratieland

- Scheffer, Paul *Land van Aankomst*
[Klik hier voor een bespreking](#), [hier](#) en [hier](#).
 Brink, Gabriel van den. *Tekst, traditie of terreur? Naar een moderne visie op de islam in Nederland*. Forum Essay. Utrecht, 2004
 Goudappel, Annerieke. *De gebroeders Kaygun. Omzervingen van een Koerdische familie*. Atlas, 2005
 Tinnemans, Will. *Een gouden armband. Een geschiedenis van mediterane immigranten in Nederland (1945-1994)*. NCB, 1994
 Kleijwegt, Margalith *Onzichtbare ouders* (2005)

Over Amerikaanse immigratie

- Verhagen, Frans *The American Way. Wat Nederland kan leren van het meest succesvolle immigratieland*
[Klik hier voor een bespreking](#)
 Feldstein, Stanley and Costello, Lawrence (Eds.), *The Ordeal of Assimilation. A Documentary History of the White Working Class 1830's to the 1970's*. Anchor Press 1974.
 Huntington, Samuel. *Who Are We? The Challenges to America's National Identity*, Simon & Schuster. 2004

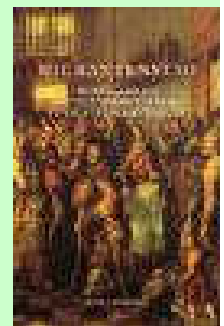

Parlementair onderzoek

- Nog steeds een mooie bron van informatie, helaas door opdrachtgevers genegeerd: [Parlementair onderzoek commissie Blok](#)

Over Amsterdam als immigrantenstad

- Kuijpers, Erika. *Migrantenstad. Immigratie en de sociale verhoudingen in 17e-eeuws Amsterdam*, Hilversum, 2005.
 Lucassen, Leo (redactie). *Amsterdammer worden. Migrant-en, hun organisaties en inburgering, 1600-2000*.

Uitdagend

- Alba, Richard sand Nee, Victor. *Remaking of the American Mainstream. Assimilation and Contemporary Immigration*. Cambridge, 2003
 Gerstle, Gary. *American Crucible. Race and Nation in the Twentieth Century*. Princeton, 2002.

Over Italianen in Amerika

- Child, Irvin. *Italian or American? The Second Generation in Conflict*. Yale University Press, 1943.

Pessimisten

- Jurgens, Fleur *Het Marokkanen drama*
 Jansen, Hans Verzameld werk
 Opinio, HP/de Tijd

Thema integratie

Pleidooi voor een Nieuw Nationalisme

Het vorige congres nam onze motie aan die de partij oproep stelling te nemen in het integratiedebat, vertrekkend vanuit de kernwaarden van D66. Aanleiding was dat we steeds meer het gevoel kregen dat zo langzamerhand de enige keuze was die tussen Wilders & Co en de softe multiculti's. De grote steun voor de motie toont aan dat de onvrede over het ontbreken van een sociaal-liberaal antwoord op Wilders' breed leeft binnen D66.

Door Kim Westerweel

Terwijl boeken als *Onzichtbare ouders* van Margalith Kleijwegt (2005) het maatschappelijk onbehagen en het falen van onderwijs als enige oplossing pijnlijk in beeld brachten, leek D66 het probleem van de integratie te blijven ontkennen door de oplossingen van partijen op de conservatieve en radicale vleugels van het politieke landschap te verwerpen en 'onderwijs' te promoten als was het een doel op zich. Het gevolg was dat we geen enkele rol konden spelen in het debat waar andere, meer uitgesproken, partijen zoveel garen bij lijken te spinnen. Inmiddels lijkt de tijd rijp om te komen met een eigen, sociaal-liberaal 'verhaal' in het debat

over integratie. Dat verhaal ligt dat ergens tussen het populisme van Wilders en het eenzijdig nationalisme van Verdonk enerzijds en het thee-drinken van Cohen en het benoemen-en-bouwen-initiatief van Terpstra anderzijds. In het kader van dat

verhaal pleit ik hier voor een nieuw nationalisme met burgerschap als centrale waarde, gekoppeld aan een andere visie op de rol van de overheid.

Allereerst zullen we moeten erkennen, in aansluiting bij de analyse van Bas Heijne in zijn essay *Onredelijkheid* (2007), dat ieder individu de wezenlijke behoefte heeft om ergens bij te horen. Wilders-stemmers, Verdonk-nationalisten en Europasceptici zetten wij beschaafd grinnikend weg als 'bange mensen', die te beperkt zijn om verder te kijken dan hun neus lang is. Maar hun angst is een reële en begrijpelijke reactie op een wezenlijk gevoel van verlies

We moeten onderkennen dat ieder individu de wezenlijke behoefte heeft om ergens bij te horen

van onze eigen, individuele identiteit. Heijne onderbouwt dit met een verwijzing naar het failliet van de drie 'oude' idealen van multiculturalisme, Europa en antireligiositeit, die zo lang aan deze behoefte voorbij zijn gegaan. Té lang zijn wij er van uitgegaan dat

de rest van de wereld de vanzelfsprekendheid en de noodzaak van deze idealen wel zou inzien. Dat is niet zo en dat moeten we, gul en hardop, erkennen.

Op het nationalisme zoals Verdonk pasklaar aan 'het volk van Nederland' biedt, is echter meer dan genoeg af te dingen. Er bestaat immers niet slechts één, *overall*, 'identiteit'. Er zijn er vele. Ik bijvoorbeeld definieer mij niet aan de hand van het gegeven dat ik geen moslim ben. Ik ben, onder andere, Nederlands belastingbetaler, partner, collega, hardloper, hondenbezitter, D66'er. In die identiteiten herken ik de ander. De Marokkaanse hangjongere in mijn portiek geeft me 's nachts, ja, de kriebels. Maar de Marokkaanse vrouw die, zwaar ingepakt, op haar Nikes op zondagochtend omstreeks dezelfde tijd als ik haar rondje door het Westerpark loopt, die ken ik. Omdat ik ook een looper ben.

Oog voor diversiteit

De behoefte aan identiteit biedt dan ook meer dan genoeg kansen voor een

sociaal-liberaal geluid in het integratiedebat. We kunnen immers ons eigen 'nationalisme' for-

muleren en dat uitdragen, met alle toeters en bellen die we maar kunnen bedenken. Niet eenzijdig en ongenueanceerd, maar met oog voor diversiteit, door het centraal stellen van en opnieuw invulling geven aan het begrip 'burger' en 'burgerschap'. In plaats van

Thema integratie

een Nederlandse *cultuur* te promoten, gebaseerd op één bepaalde (aan religie danwel aan een beperkte visie op de vaderlandse geschiedenis opgehangen) identiteit, maken wij onze eigen, liberale, *op burgerschap gestoelde* natie, waaraan iedere ingezetene van Nederland wordt uitgenodigd bij te dragen.

Nu is 'burgerschap' natuurlijk een vaag begrip. Wat ik er hier mee bedoel, is het scherp naar bene-den bijstellen

van de verwachtingen van wat een overheid voor haar burgers moet willen oplossen, gekoppeld aan een hernieuwd appèl op het particulier initiatief, zoals in Nederland de norm was tot het begin van de twintigste eeuw. Aan dit 'sociaal opportunisme' hebben we vele mooie zaken te danken, zoals het Vondelpark en het Concertgebouw. Maar ook: de enorme hoeveelheid stichtingen en verenigingen die ons land decennialang heeft gekend. Een gegeven dat reeds geruime tijd aan erosie onderhevig is, door de neiging van (voornamelijk sociaal-democratische en christelijke) overheden om dergelijke initiatieven 'dood te subsidiëren'.

Eigen verantwoordelijkheid

In de eerste plaats vereist dit type 'burgerschap' een radicaal andere opstelling van de overheid. Veel te vaak houdt zij zich immers bezig met zaken waar mensen met elkaar prima uit kunnen komen, mits de noodzaak maar duidelijk genoeg is en het water maar hoog genoeg

aan hun lippen staat. De verwachtingen van wat de overheid allemaal voor ons kan en wil en dus 'zou moeten' regelen veel te hoog. Mensen worden nauwelijks geprikkeld tot eigen initiatief. Het gevolg is dat zij steeds meer teleurgesteld raken in de overheid. In de tweede plaats moet een nieuw beroep worden gedaan

De behoefte aan identiteit biedt meer dan genoeg kansen voor een sociaal-liberaal geluid in het integratiedebat

op actief burgerschap en het particulier initiatief. Een 'burger' dient zelf verantwoordelijkheid te nemen voor het verbeteren van zijn leefomgeving. Als er jongeren zijn die ervan overtuigd zijn dat spinazie à la crème in blokjes aan struiken groeit, dan zullen we het moeten durven overlappen aan bewegingen als Slow Food om hier iets aan te doen, zonder er meteen weer een subsidie tegenaan te willen gooien. Wordt er een noodzaak gevoeld tot meer 'integratie', dan zullen burgers zelf het initiatief moeten nemen tot een maatschappelijke discussie. Om die reden zijn zowel Wilders' *Fitna* film als het benoemen-en-bouwen van Terpstra prijzenswaardig. De overheid kan hierbij slechts voorwaardenschepend zijn en dient zich verder niet te bemoeien met de inhoud van het maatschappelijk debat. Een minister-president kan niet de vrijheid van meningsuiting geweld aandoen door het debat te smoren of in een bepaalde richting te buigen. De over-

heid dient zich te beperken tot het oplossen van zaken die wij als individu of als groep niet kunnen oplossen, maar die randvoorwaardelijk zijn voor het creëren van burgers die een dergelijk debat kunnen en willen voeren en die initiatieven kunnen en willen ontplooiën om hun leefwereld te verbeteren, van 'Hallo Buuf'

tot het organiseren van hardloopcursussen voor allochtone vrouwen. Waar

criminaliteit is, dient een overheid hard en zonder aarzelen op te treden. Ook een neutraal en kwalitatief hoogstaand onderwijssysteem is zo'n randvoorwaarde.

Centrale waarde

Kortom, het is tijd om een eigen geluid te laten horen in het integratiedebat. Een verhaal dat recht doet aan de behoefte van het individu aan een gemeenschappelijke identiteit, maar wel een identiteit die bestaat uit vele lagen, niet uit één algemene noemer waaronder groepen worden weggezet. In het kader van een nieuw nationalisme moeten wij 'burgerschap' tot centrale, nationale, waarde maken en dienen we te pleiten voor een herwaardering van het particulier initiatief en een beperking van de rol van de overheid in het integratiedebat. De overheid dient zich slechts te beperken tot het creëren van de noodzakelijke voorwaarden om dit particuliere initiatief, in het verlengde van het maatschappelijke debat, mogelijk te maken.

Thema integratie

Alles draait om burgerschap

Memo van het platform integratie, indertijd geschreven als bijdrage voor het verkiezingsprogramma van 2006

Door platform integratie

Uitgangspunt van D66 is de verantwoordelijkheid van de burger voor zijn eigen leven als individu, maar ook voor de gemeenschap waarvan hij deel uitmaakt. De overheid, als vertegenwoordiging van die gezamenlijkheid, ondersteunt dat waar nodig, houdt zich afzijdig waar mogelijk en springt in waar een publieke taak ligt waarin anders niet of niet voldoende wordt voorzien. De absolute voorwaarde voor overheidsactiviteiten is dat ze effectief zijn – ze moeten aantoonbaar bijdragen aan het bereiken van het beoogde resultaat.

Alle Nederlanders en alle mensen die voor langere tijd in Nederland wonen hebben dezelfde rechten en plichten als de andere burgers van onze samenleving. We zijn allemaal Nederlanders – dat is geen exclusief begrip. Maar het is ook geen inhoudsloos begrip. Neder-

lander zijn is niet vrijblijvend.

Mondige burgers

In de praktijk betekent dit dat Nederlanders een gemêleerd gezelschap zijn. We waren al Nederlanders met een protestantse, katholieke, socialistische of vrijzinnig liberale

De zevende Montessori school in de Baarsjes

nestgeur, de immigratie in de twintigste eeuw heeft ervoor gezorgd dat tot ons gezelschap Nederlanders ook mensen behoren met een Italiaanse, Spaanse, Turkse, Marokkaanse of andere culturele achtergrond. Deze achtergrond, beleefd binnen een Nederlanderschap dat voor iedereen ten principale gelijk is, betekent een verrijking. Het geeft ons als burgers van Nederland iets extra's, iets

meer dan alleen ons Nederlanderschap. Iedereen heeft daar recht op. Iedereen mag zijn achtergrond koesteren. Of niet.

D66 gelooft in de mondigheid van individuele burgers. Tegelijkertijd is burgerschap een gedeeld iets. Je leeft met anderen samen. D66 meent dat iedere Nederlander daarop kan worden aangesproken. Dat is de essentie van ons Nederlanderschap. Dit gedeelde burgerschap betekent dat we met z'n allen in elk geval bepaalde ideeën

delen, zoals een idee over wat het betekent om Nederlander te zijn. D66 hecht eraan om dat idee op een zo hoog mogelijk niveau van gezamenlijkheid te definiëren. Nederlanders hebben moeite hun eigenheid vast te stellen en we moeten daar meer met elkaar over

praten. Als Nederlanders delen we een grondgebied, een staatsbestel, een samenleving met een geschiedenis. We hoeven niet dezelfde mening te hebben over die geschiedenis om ons er toch van bewust te zijn dat we ergens vandaan komen. Iedereen, ook burgers die pas één of twee generaties in Nederland wonen, ervaart die geschiedenis en zou hem in de context moeten kunnen

Thema integratie

plaatsen van de wereldgeschiedenis.

Samenhang gebaseerd op vertrouwen

Deze uitgangspunten gelden ook voor de samenhang in de samenleving. Ook hier geldt dat burgers in principe hun eigen verantwoordelijkheid dragen. D66 zegt dit vanuit diepe overtuiging en niet omdat ze de overheid wil verlossen van een ondankbare taak, en evenmin uit gebrek aan solidariteit met medeburgers.

Het is de verantwoordelijkheid van alle Nederlanders, van elke Nederlander om mee te werken aan een samenleving die samenhangt, die geïntegreerd is. Dat betekent dat we elkaar moeten vertrouwen. Maar vertrouwen komt niet uit de lucht vallen, het ontstaat door interactie van de burgers. Zelfs als we dat zouden wensen, dan zou de overheid, daarin maar een beperkte, voornamelijk faciliterende rol kunnen spelen.

Achtergrond koesteren

D66 is er niet voor dat beleid wordt gemaakt voor etnische groepen. Beleid moet gedragen worden door iedereen en moet er voor iedereen zijn. Sociale voorzieningen, onderwijs, cultuur: de criteria om beleid te maken zijn gelijk voor iedereen. D66 is dan ook

voor een beleid dat zelf geheel geïntegreerd is in het grote geheel van overheidsbetrokkenheid – met speciale aandacht voor allen die in een achterstandssituatie verkeren.

D66 is een partij die individuele ontplooiing vooropstelt. Een partij die de burger niet betuttelt, die verwacht dat mensen

zelf verantwoordelijkheid nemen waar ze dat kunnen. Een deel van het Nederlanderschap is in de visie van D66 ook fundamentele solidariteit met mensen die hulp nodig hebben als ze die verantwoordelijkheid permanent of tijdelijk niet kunnen dragen. Maar hulp is altijd gericht om zoveel mogelijk eigen verantwoordelijkheid terug te geven aan het individu of diens leefeenheid.

Gezamenlijk optreden

Publieke voorzieningen zijn een vanzelfsprekend onderdeel van de Nederlandse samenleving. Zo kunnen individuele burgers hun rechten en plichten alleen ten volle genieten als ze de mogelijkheid hebben hun capaciteiten te ontwikkelen en te ontplooiën. Maar de burger moet zelf gebruik maken van die mogelijkheden. In elk geval op deze drie terreinen moeten we als gezamenlijkheid optreden: onderwijs, werk en cultuur. Onderwijs is de weg naar emancipatie. Dat gold voor de verschillende groepen in de verzulde samenleving en dat geldt nog steeds. Goed onderwijs is iets waarop iedere Nederlandse burger recht heeft. Onderwijs, op vele niveaus en met oneindige variaties, is het middel bij uitstek om tot een goed samenhangende samenleving te komen. Hier ligt een taak voor de overheid. Die taak

bestaat erin om iedereen optimaal in staat te stellen zijn capaciteiten te ontwikkelen. Op alle leeftijden en alle niveaus wil D66 daarvoor de mogelijkheden bieden. Extra taalonderwijs voor kinderen die met een achterstand dreigen te beginnen, taalonderwijs voor iedereen die dat wil, tweede en derde kansen voor burgers die daar behoefte aan

Thema integratie

hebben, volwassenenonderwijs, opleidingen, permanente educatie.

Integratiemiddel bij uitstek

In principe zouden kinderen scholen moeten bezoeken in hun eigen buurt, maar D66 wil geen strenge verplichtingen opleggen. Idealiter zijn scholen zoveel mogelijk gemengd, zoals de samenleving dat is. De nadruk moet echter liggen op het verschaffen van goed onderwijs, inclusief extra middelen met bewezen effectiviteit voor kinderen met leerachterstanden. Leerachterstanden moeten in een zo vroeg mogelijk stadium onderkend worden. Scholen mogen geen leerlingen weigeren.

Werk is het integratiemiddel bij uitstek. Niet alleen kunnen burgers zich in hun werk ontplooiën, mensen die werken, werken meestal samen met anderen. D66 wil daarbij zoveel mogelijk helpen, maar alleen als de markt aanwijsbaar tekort schiet, en alleen met middelen die aantoonbaar werken. In principe ziet D66 niets in het kunstmatig scheppen van werk of werkplaatsen door middel van positieve discriminatie of andere paardenmiddelen. Wel is het verstandig om bijvoorbeeld stageplaatsen of werkervaringsplekken te stimuleren, maar ook hier zoveel in lijn met de markt, zodat geen verstoring optreedt die in een latere fase juist averechts werkt. Ook is D66 een voorstander van het stimuleren van ondernemers activiteiten door alle Nederlanders, ook etnische ondernemers in hun

eigen specifieke markt. D66 heeft een sterke voorkeur voor stimuleren met fiscale middelen, niet met subsidies.

Privé initiatief

Cultuur is een bindmiddel. D66 huldigt het principe dat cultuur ongeremd en zelfstandig tot ontwikkeling moet komen. Gelukkig gebeurt dat ook meestal. Een criterium

voor cultuur in het algemeen en ook voor op integratie gerichte cultuur in het bijzonder is opnieuw het privé initiatief van burgers. Het is plezierig als groepen van diverse etnische of inkomensgroepen bij en door elkaar wonen. Maar D66 heeft er geen probleem mee als groepen bij elkaar willen wonen. Dat is ieders eigen verantwoordelijkheid. Bovendien blijkt in de praktijk na een of twee generaties dat niet etnische of groepsachtergrond maar inkomen veel bepalender is voor woonkeuze. Op dit terrein wil D66 alleen flankerend beleid en, volgens het steeds geldende criterium,

alleen als de markt het niet kan en alleen als de overheid hier effectief bezig kan zijn.

De goede samenleving

Pluriformiteit en diversiteit zijn geen vanzelfsprekend onderdeel van onze definitie van democratie. Ze zijn er juist een plezierig gevolg van. Als we uitgaan van democratische waarden als basis van onze samenleving, gecombineerd met ieders privé interessen, dan komen pluriformiteit en diversiteit vanzelf. Niet pluralisme is onze identiteit maar de gedeelde toewijding aan idealen van vrijheid, gelijkheid en democratisch zelfbestuur. D66 meent dat het fanatiek en compromisloos nastreven van die idealen de basis is van een gezonde en goede samenleving. Daarbij hoort dat volwassen en onafhankelijke burgers niet bang hoeven te zijn, zelfs niet als er burgers zijn die daar anders over denken. D66 verlangt van burgers toewijding aan die rechtsstaat en de regels die we met elkaar hebben afgesproken. In de visie van D66 is onze rechtsstaat te sterk om door een fanatieke minderheid bedreigd te kunnen worden. Het zijn juist onze vrijheid en onze burgerrechten die maken dat mensen graag in Nederland willen wonen. Dat fundament van de samenleving moeten we niet uit misplaatste angst laten ondermijnen. Onze ideale samenleving is pluriform en divers, solidair en veeleisend. Het is een samenleving die door volwassen burgers samen gemaakt wordt.

Thema integratie

Niet een integratiebeleid maar een beleid dat integreert

Klassenverschillen bieden een betere verklaring voor onze sociale problemen dan etnische of culturele achtergrond. Als je je focus op de problemen anders instelt dan blijkt dat ook tot andere beleidsvoorstellen te leiden. *The Economist* fileerde zo een rapport over ras en onderwijs.

Door Frans Verhagen

In maart 2005 bracht de Engelse Commission for Racial Equality een rapport uit over de vraag waarom zwarte kinderen (in dit geval letterlijk zwart in raciaal opzicht) het zo slecht deden in school. *The Economist* schreef erover en stelde vast dat zwarte jongens onmiskenbaar een probleemgroep zijn. Het rapport stelt dat testresultaten van Afro-Caribische jongens tonen dat zij op school beginnen met een kleine handicap: 76 procent leest na twee jaar, tegen 81 procent als nationaal gemiddelde in Groot Brittannië. Geleidelijk aan neemt echter hun achterstand toe. Tegen de tijd dat ze elf jaar oud zijn is hun achterstand op blanke jongens al 12 procentpunten en als ze Engelse examens moeten doen, op zeventienjarige leeftijd, is het gat enorm – hoe je het ook meet. Ook zwarte meisjes lopen achterstand op maar minder. Op die leeftijd zijn ze beide gepasseerd door kinderen van Aziatische en zwart Afrikaanse afkomst, die overigens het

onderwijs begonnen met grotere achterstanden. De voorzitter van de commissie, Trevor Philipps, vond het wel een goed idee om zwarte jongens apart te onderwijzen. Dat suggereert, zegt *The Economist*, dat hun etniciteit en sekse de achterstand zou verklaren. En inderdaad lijken jongens het op school altijd slechter te doen dan meisjes. Maar dat geldt voor alle etnische groepen. *The Economist* was echter niet gelukkig met die conclusies omdat ze weinig verklaarden van de dagelijkse werkelijkheid in het Engelse schoolsysteem. Het blad vocht niet de uitkomsten van het onderzoek aan maar de premisse, namelijk dat 'zwartheid' aan de wortel van

Bij gelijkblijvende economische variabelen bleken 'autochtone' arme Engelse kinderen het slechtst te presteren in het onderwijs

het probleem lag. De Afro-Caribische groep heeft namelijk nog een andere eigenschap: hij is meer dan gemiddeld armoedig. Om te kijken of ras en niet armoede het probleem is moet je de factor economische status controleren. Dat deden ze

door de groep te nemen die gebruik maakt van gratis schoolmaaltijden. Alleen armen doen dat.

Wie naar de resultaten kijkt voor arme kinderen, krijgt heel andere uitkomsten. Inderdaad doen Afro-Caribische leerlingen het slecht maar het ergst zijn de resultaten voor blanke kinderen. Die bungelen helemaal onderaan - letterlijk alle etnische groepen doen het beter. Zelfs de Bangladeshi's, de groep met de meeste achterstand, doen het op de examens twee maal zo goed als 'autochtonen' en kinderen met een Indiase of Chinese achtergrond doen het nog beter. Wie gaat kijken naar 'underperformance' in absolute getallen, stelt vast dat de aantallen slecht presterende Afro-Caribische jongeren gering zijn (3.151) in vergelijking met de aantallen falende 'autochtonen' (132.000).

Hulp nodig

De conclusie is dat in elk geval in de klaslokalen armoede als factor meer verklaart dan ras of etnische afkomst. *The Economist* stelt vast dat het daarmee onzin is om zwarte jongeren apart onderwijs te geven: autochtone kinderen hebben net zoveel hulp nodig. Dat is niet een boodschap die de goegemeente wil horen. Het is veel comfortabeler om achterstanden van etnische groepen aan hun culturele of raciale afkomst toe te schrijven. Het lijkt te suggereren

Thema integratie

dat sociale problemen een 'zij' zaak zijn en niet een 'wij' zaak. The Economist concludeert dat het toeschrijven van problemen aan etnische factoren de aandacht afleidt van het echte probleem: onderwijs werkt niet goed voor armen. Het is, met andere woorden, een klassenprobleem.

Leerzame ervaring

Deze Britse ervaring is uiterst leerzaam en zeker niet uniek. Zo weten we dat iedereen denkt dat armoede in de Verenigde Staten een zaak is van zwarte gettobewoners. De werkelijkheid is dat zwarten inderdaad procentueel meer in armoede leven maar dat de aantallen arme blanken een veelvoud zijn van de aantallen zwarten. Met andere woorden: als je zwart bent is je kans om arm te zijn weliswaar groter maar er zijn veel meer blanke dan zwarte armen in Amerika. Het is daarom steeds goed om naar andere factoren te kijken als mogelijke verklaring dan alleen etniciteit en ras. Ook in Nederland zou moeten doordringen dat klasse een belangrijker factor is bij veel sociale problemen dan etniciteit. De Marokkanendrama's vliegen ons om de oren en bevestigen bij veel mensen wat ze al dachten. Maar we horen weinig over de gevolgen van het disfunctioneel opgroeien van plattelandjongeren die vergetelheid

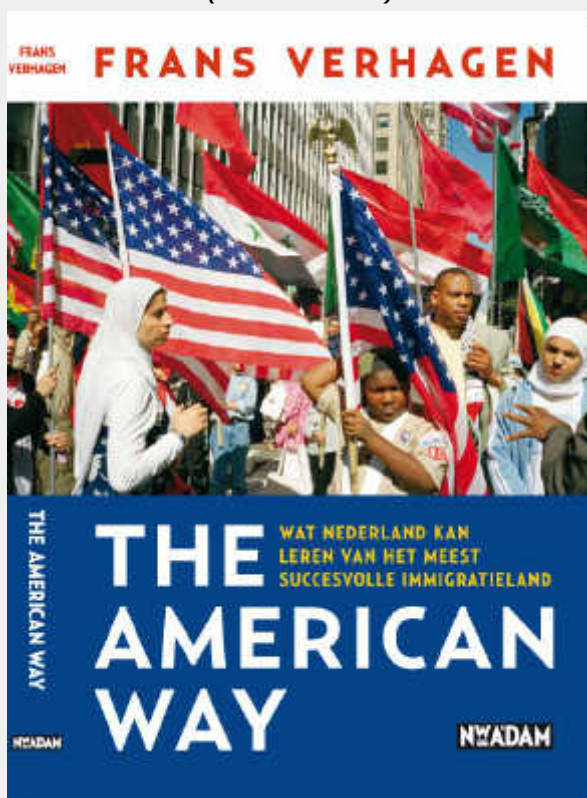
zoeken in zuipketen en druggebruik. Inderdaad, er is een groter percentage Marokkaanse jongens dat met de politie in aanraking komt maar is dat ook zo in absolute aantallen? En hoe staat het ermee als we de groepen gelijk schakelen voor economische status, oftewel inkomen en opleiding van ouders? Zouden veel etnische problemen dan niet vooral klassenbepaalde problemen blijken te zijn? Het antwoord op deze vraag is cruciaal voor onze probleem analyse en uiteraard voor het beleid dat daarop moet steunen. Niet alleen drukken we bepaalde etnische groepen in een hoek die de populisten goed uitkomt, we doen ook onze achtergestelde niet-etnische jongeren tekort. Anders gezegd, de problemen met het VMBO en de moeizame doorstroom in ons schoolsys-

teem treffen niet-etnische kinderen net zo hard, zo niet harder dan de etnische groepen. Het is geen Marokkaanse probleem maar een maatschappelijk probleem.

Samenhang

Deze vaststelling zou kunnen leiden tot een mooi uitgangspunt voor de discussie binnen D66 over integratie. Namelijk dat álle beleid gericht moet zijn op integratie in de breedste zin, op samenhang, op burgerschap zoals elders in deze *Olifant* is betoogd. Dan moeten we eigenlijk ook af van dat hele idee van integratiebeleid, dat is immers dubbelop en misleidend. We hebben al gezien wat een verwarring het oplevert als beleid dat gaat over slechte woonwijken ineens helemaal in het kader van integratie van etnische groepen wordt geplaatst, terwijl veel slechte wijken gewoon slecht zijn – ongeacht de etnische afkomst van de bewoners. Er zijn geen Marokkaanse, Turkse, Volendamse of Achterhoekse problemen. Er zijn alleen Nederlandse problemen. Ons debat over integratie is eigenlijk een debat over onze samenleving. En het moet niet leiden tot integratiebeleid maar tot beleid dat integreert. Alle beleid zou daartoe moeten leiden. Dat klinkt vanzelfsprekend maar we vergeten het wel heel erg vaak.

(advertentie)

Hét boek over Amerika als immigratieland, ISBN 90 468 0101 2

Thema integratie

Politiek gaat om burgerschap, niet om mensen

Op de discussie middag op 17 mei spreekt de voorzitter van de Permanente Programma Commissie Joris Backer over de eerste richtingwijzer van het verkiezingsprogramma: vertrouwen op de eigen kracht van mensen. In de meest recente *Idee*, het blad van het Kenniscentrum van D66 stond een interview met Paul Frissen over dit thema. Het werd gemaakt door Frank van Mil en Ad van Vugt

Paul Frissen is hoogleraar Bestuurskunde aan de School voor Politiek en Bestuur van de Universiteit van Tilburg. Hij houdt zich bezig met de analyse van de moderne staat in relatie met de postmoderne netwerksamenleving en de rol van de moderne informatie-technologie hierin. Frissen ziet de staat niet als centraal sturend orgaan. Hij is sceptisch over de resultaten van overheidsbemoeienis, vooral over de toene-
mende interventies tot achter de voor-
deur. In zijn boek *De staat van verschil* bekritiseert

hij het gecentraliseerde gelijkheidsdenken waarop de moderne staat zich baseert, en pleit hij nieuw denken over de decentraal heersende macht van het verschil.

De theorieën van Frissen zijn gebaseerd op een visie waarin mensen in staat zijn hun eigen lot richting te geven. Toch is er in zijn denken geen plaats voor de mens.

"Politiek gaat om burgerschap, niet om mensen. Dat is heel iets anders. In dit onderscheid zit enerzijds de bescherming van het individu besloten en

anderzijds de plicht tot terughoudendheid van de politiek. Zodra de politiek grotere ideeën, grotere idealen krijgt die ook betrekking hebben op mijn menszijn, heeft die de neiging om totalitair te worden. Het is goed om een maatschappijvisie te hebben die gebaseerd is op de gedachte dat de maatschappij bestaat uit individuen en hun onderlinge verbanden, dat deze individuen en verbanden

Als je vertrouwt op de eigen kracht van mensen, dan moet je accepteren dat het soms fout gaat

in belangrijke mate in staat zijn, en dat ze in staat moeten worden gesteld om zelf vorm te geven aan hun leven en hun opvattingen over wat voor hen de juiste keuzes zijn in het leven. De rol van politiek en de staat is om aan te geven hoe het publieke, het private en het politieke domein zich tot elkaar verhouden. Omdat de politiek van deze drie de enige institutie is die dat kan, is zij in wezen grenzeloos en moet zij dus aan grenzen onderworpen worden. Ik heb enkel een

politieke relatie met de staat en die betreft niet mijn menszijn. Het is heel fundamenteel dat dit zo blijft, ook voor een liberale stroming."

Het goede leven

Wat denkt Frissen van de D66 richtingwijzer 'Vertrouw op de eigen kracht van mensen'?

"Ik vind de tekst van deze richtingwijzer van D66 sympathiek en nastrevenswaardig. Veel van mijn theorieën zijn op hetzelfde mens- en wereldbeeld gebaseerd. Maar ik vind de tekst in de huidige vorm wel een beetje soft. Het ziet er nu uit alsof iedereen zomaar als vanzelf met de 'eigen kracht' de wereld in komt en dat iedereen deze kracht heeft en voor het goede kan en zal gebruiken. Dat is niet zo. Als je vertrouwt op de eigen kracht van mensen moet je ook accepteren dat mensen er dingen mee doen waar jij het niet mee eens bent.

Natuurlijk zijn alle mensen tot het kwade in staat. Mijn overtuiging dat mensen toch beter zijn uit-

gerust om hun eigen lot te bepalen dan de politiek, is niet bepaald door de ideale uitkomst – door het geloof dat alle mensen goed zullen doen, en zullen zorgen voor zichzelf en anderen – maar door een principe. Dit principe is dat er geen institutie in de wereld mag zijn die mij of anderen kan dwingen, met de monopolies van het geweld en de belastingen, een bepaalde opvatting over het goede leven te hebben. Dat is waar het in essentie op neer komt. En natuurlijk vergt dat een

Thema integratie

stevig ontwikkeld geheel van *checks and balances* rondom de politiek-bestuurlijke instituties, met veel rechterlijke toetsen en waarborgen van de negatieve vrijheid. Aan de andere kant vergt het dat we nadenken over hoe de vrijheid voor en van het ene individu niet ook leidt tot de vernietiging van de vrijheid van anderen. De staat blijft hierin van belang. Maar er is geen samenleving denkbaar zonder tragiek."

Focus op vrijheid

"Er bestaat geen risicovrije samenleving. Ook een staat kan daar niets aan veranderen. Dit is volgens mij een centraal gegeven achter de richtingwijzer 'vertrouw op eigen kracht van mensen'. Ik heb in de formulering overigens wel moeite met het woord 'vertrouwen' want het zou kunnen suggereren dat er ook verwachtingen zijn over wat mensen en hun verbanden met dit vertrouwen doen. Of nog erger: dat we niet alleen verwachtingen hebben, als politici of bestuurders, maar eigenlijk ook uitgesproken ideeën over wat mensen moeten doen. Ik ben daar geen voorstander van en daarom gaat mijn voorkeur uit naar een focus op vrijheid. Maar of je nu vertrouwen of vrijheid kiest, het kan alleen maar werken als er eigen verantwoordelijkheid tegenover staat. Je vertrouwt dat mensen op eigen kracht verantwoordelijke dingen kunnen doen. Je geeft mensen daarom de vrijheid om hun

eigen (levens-) beslissingen te nemen. Dan moet je ook accepteren dat mensen er

soms dingen mee doen waar jij het niet mee eens bent, of ook zelfs stomme dingen, of in uiterste instantie doen mensen zelfs iets dat schadelijk is voor zichzelf. Dat is wat we pech noemen.

Een gesprek met Paul Frissen over het uitgangspunt 'Vertrouw in de eigen kracht van mensen' is vooral een gesprek over de schaduwkanten van dit mooie streven. Maar dat is volgens Frissen

In het publieke domein gaven burgers van oudsher met elkaar vorm aan bepaalde waarden

niet gebaseerd op een negatief mensbeeld.

"Ik zie mezelf als strategisch naïef. Hier bedoel ik mee dat ik er van uitga dat de meeste mensen ten goede zullen handelen, ook al weet ik dat er altijd mensen zullen zijn die

dit niet doen. Neem het voorbeeld van een regeling voor reiskosten: een organisatie die bang is dat haar werknemers misbruik van de regeling zullen willen maken, maakt alle procedures zo gedetailleerd mogelijk. Het gekke is dat dit waarschijnlijk juist de mensen die te kwader trouw zijn in de kaart zal spelen. Zij zullen namelijk toch wel frauderen en in het woud van regels ermee weggkomen, terwijl veel anderen het declareren maar achterwege laten. Maar als je het systeem laagdrempelig en transparant laat zullen de meeste mensen vanwege zichtbaarheid – het risico betrapt te worden – en een beroep op goed fatsoen toch wel netjes handelen. En: fraudeurs zijn er altijd. Ik kies voor de vrijheid van het individu omdat het alternatief, de tot achter de voordeur regelende staat, onacceptabel is. Natuurlijk is het denken van bijvoorbeeld de SGP ten diepste gebaseerd op de idee dat de mens niet alleen tot het kwade geneigd is maar ook er toe voorbestemd. En dat een theocratie uiteindelijk goed zal helpen om de negatieve

gevolgen te beperken. Mijn theorieën zijn niet gebaseerd op zo'n mensbeeld. Ik ben strategisch naïef. Ik

weet veel te goed dat als je het mensbeeld zou hanteren dat de mens tot kwade geneigd is, je heel zware instituties krijgt om dat kwaad tegen te gaan, in te dammen en te beperken. En dan hebben de meeste mensen daar

Thema integratie

meer last van dan van de oorspronkelijke problemen. De prijs die je betaalt om geen zware instituties te hebben is dat er slachtoffers vallen. Als je stelt dat je vertrouwt op de eigen kracht van mensen ontkom je er niet aan dat je soms in een heel vervelende situatie zult moeten zeggen 'Pech gehad!'. Dat klinkt heel hard en dat kan het soms ook zijn. Het is een concept dat heel moeilijk ligt tegenwoordig. Op een of andere manier vinden we het niet te verdragen. Toch is het erg belangrijk dat het wordt geuit. Pech hebben is soms onvermijdelijk. En al helemaal als mensen van tevoren weten waar ze aan beginnen."

Civil society

"Wat dat betreft is het goed voor D66 om er bij stil te staan dat de wereld uit meer bestaat dan alleen het individuele en het politieke domein. Daartussen zit wat ik altijd maar noem het publieke domein. Dit publieke domein is onder de verzorgingsstaat verstatelijkt geraakt, maar in de publieke domeinen werd van oudsher altijd door burgers met elkaar vorm gegeven aan bepaalde waarden: solidariteit, compassie, empathie, zorg, enzovoorts. Dit zijn we later het maatschappelijk middenveld, *civil society* of derde sector gaan noemen. De politiek heeft zich hier eigenaar van verklaard en dat is helemaal geen natuurlijke vanzelfsprekendheid. De WRR stelde een paar jaar terug zelfs volkomen

ten onrechte de verkeerde definitie van publiek belang: dat het publieke belang dat is wat de overheid definieert als publiek belang.

Ik vind dat solidariteit beter maatschappelijk georganiseerd kan worden dan politiek. Als iemand dat *caritas* wil noemen, met alle afhankelijkheid van dien dan heb ik daar geen probleem mee, mits er maar voldoende keuze voor mensen is om ook in collectiviteit dingen samen te regelen zonder diezelfde afhankelijkheid. Er zijn echter veel moderne manieren voorstelbaar om solidariteit tot uiting te laten komen. Je kunt denken aan het zorgondernemerschap van de 'Thomashuizen' en 'De Herbergier', waar een zorgondernemer een uitstekend alternatief biedt voor publiek gefinancierde voorzieningen. Terwijl vanuit dienstbaarheid wordt

even weinig moet krijgen, lijkt het wel. Maar de echt rijke mensen kopen hun topzorg nu toch wel ergens in, maak je daar niet druk over, dus wie pak je hier nu eigenlijk mee? We moeten ophouden om ieder collectief te vereenzelvigen met het collectief, op nationaal niveau. In het dilemma tussen individu en collectief moet je er van uitgaan dat mensen hun eigen collectiviteit vorm geven."

Tot veel meer in staat

"Je neemt mensen serieus, je geeft ze vrijheid en verantwoordelijkheid en als het misgaat grijp je in. Dit levert dus soms vervelende en onwenselijke situaties op, maar het alternatief is volgens mij nog een stuk onwenselijker. Als je de richtingwijzer 'Vertrouw op de eigen kracht van mensen' serieus neemt

We moeten ophouden om ieder collectief te vereenzelvigen met het collectief, op nationaal niveau

gewerkt en niet kostenbesparing bieden ze een betere kwaliteit zorg tegen lagere kosten."

Iedereen even weinig

"Je moet het particuliere publieker maken. Het moet mogelijk zijn om private middelen in te zetten voor publieke doelen. Je ziet het nu in de zorg: het wordt mensen moeilijk of zelfs onmogelijk gemaakt om privaat geld te gebruiken om goede zorg te organiseren. De gedachte daarachter is dat iedereen

moet je ook gaan kijken wat er voor maatschappelijke arrangementen zijn die dit belemmeren of zelfs ondermijnen. De uitkering- of subsidieafhankelijkheid van sommige mensen biedt hier voldoende aanknopingspunten. Natuurlijk zijn er mensen die echt niet voor zichzelf kunnen zorgen. Daarvoor moet de staat een voorziening treffen. Maar als je nu soms met mensen praat lijkt het wel alsof het grootste deel van de bevolking niet voor zichzelf kan zorgen. Volgens mij is dat niet waar en zijn mensen tot veel meer in staat dan ze soms denken."

Thema integratie

In februari 2003 deed het Amsterdamse Bureau voor Onderzoek en Statistiek (O+S), namens de Bestuursdienst sector Concerncommunicatie afdeling Advies en Projecten onderzoek onder Amsterdamse burgers naar 'zwarte' en 'witte' scholen in Amsterdam. De toenmalig wethouder was Rob Oudkerk.

Dit waren de antwoorden op de gestelde vragen:

Samenvatting

De meest genoemde problemen die wethouder Oudkerk zou moeten oplossen hebben betrekking op het onderwijs en de jeugd in Amsterdam.

- Bijna negen van de tien respondenten hebben van zwarte scholen gehoord en weten dat daarmee bedoeld wordt dat het merendeel van de leerlingen op deze scholen van allochtone afkomst is.
- Zevenenvijftig procent denkt dat er (heel) veel zwarte scholen zijn in Amsterdam, de meeste van hen denken dat het percentage allochtone leerlingen op deze scholen tussen de 50 en 75% ligt.
- Driekwart van de respondenten vindt het bestaan van zwarte scholen een probleem, voornamelijk omdat het de integratie van allochtone kinderen belemmert.
- Acht van de tien respondenten vinden dat de leerlingpopulatie een afspiegeling moet zijn van de Amsterdamse bevolking.
- Ruim de helft is het ermee eens dat scholen moeten worden verplicht om minstens 40% allochtone leerlingen op te nemen.

- Acht van de tien respondenten vinden het bestaan van zwarte en witte scholen een belemmering voor de integratie van allochtonen in Amsterdam.
- Een kwart denkt dat er op zwarte scholen slechter onderwijs wordt gegeven, 39% denkt dat niet.
- De meningen zijn verdeeld over de toekomstperspectieven van kinderen op een zwarte school: 43% denkt dat die perspectieven slechter zijn, 36% denkt dat dat niet zo is.
- Tweederde van de respondenten vindt dat kinderen in de eigen buurt of stadsdeel naar school zouden moeten gaan.
- Een kwart is van mening dat de overheid ouders moet kunnen verplichten hun kind in de eigen buurt of stadsdeel naar school te doen, 68% is het met een dergelijke overheidswang niet een.
- Ruim negen van de tien respondenten vinden dat ouders en kinderen recht hebben op een vrije schoolkeuze.
- Veertien procent vindt dat de gemeente veel doet om het aantal zwarte scholen te verminderen, eenderde vindt dat de gemeente weinig of niets hieraan doet.
- Bijna evenveel mensen vinden dat de gemeente veel als

weinig of niets doet aan de kwaliteit van het onderwijs op zwarte scholen (28 versus 27%).

- Een ongeveer gelijk aandeel verwacht dat de gemeente er wel in zal slagen meer gemengde en minder zwarte scholen te realiseren als het aandeel dat verwacht dat de gemeente hier niet in zal slagen (41 versus 44%).
- Bijna de helft van de respondenten denkt dat de gemeente veel invloed kan uitoefenen om ervoor te zorgen dat scholen een afspiegeling van de bevolking vormen, een kwart vermoedt weinig invloed.
- Met betrekking tot eventuele nieuwe maatregelen: ruim de helft (56%) is voorstander van het verplicht opnemen van een minimum percentage allochtone leerlingen op scholen, 30% is tegen.
- Verplicht in de eigen buurt of stadsdeel naar school: eenderde is voor, tweederde is tegen.
- Verplicht verspreid huisvesten van allochtonen in de stad door woningcorporaties: zeven van de tien respondenten zijn hier voorstander van.
- Een klein deel van de respondenten heeft zelf kinderen in de schoolgaande leeftijd, voornamelijk basisschoolkinderen. Meestal zitten deze kinderen op een witte school, bij het voortgezet onderwijs zitten de meeste kinderen op een gemengde school.

Thema integratie

Weg met 'de allochtoon' Naar een inclusief taalgebruik

Door Frans Verhagen

Als het wenselijk was om woorden te verbieden dan zou 'allochtoon' onmiddellijk in de ban moeten. Het is een begrip dat niets duidt maar alles zegt. Uit gemakzucht en intellectuele luiheid blijven we een woord gebruiken dat louter negatieve connotaties heeft gekregen, dat direct een discussie neerzet en dat doet op een manier die niet constructief is. Een woord dat een hele groep mensen apart zet.

Tegelijkertijd is het woord 'allochtoon' van een onthutsende leegheid. 'Allochtoon' is zo ongedefinieerd dat de koningin, de kroonprins, Boris Dittrich, en Richard Krajicek eronder vallen. Een allochtoon ben je immers als

één van je ouders in het buitenland is geboren. Dat is de officiële definitie. Omdat het CBS heel

goed weet dat je er daarom niets hebt, onderscheidt het officieel 'westerse' en 'niet-westerse' allochtonen. Tot de categorie 'niet-westers' behoren allochtonen uit Turkije, Afrika, Latijns-Amerika en Azië, met uitzondering van Indonesië en Japan.

Nu mag het opstellen van deze definities voor statistici een aardig gezelschapspel zijn, we moeten elkaar niet voor de gek houden: als we in Nederland het woord allochtonen gebruik-

en, dan is het voor Turkse, Marokkaanse en andere etnische groepen uit Afrika en Azië. Honderdduizenden in Amsterdam geboren jongens en meisjes vallen onder dit begrip. In de volksmond worden derde generatie etnische Nederlanders – kinderen van Nederlanders met een etnische achtergrond - nog als allochtoon aangeduid. Kortom, met het begrip allochtoon kun je helemaal niets. Niets verstandigs, tenminste.

Negatief containerbegrip

Waarom zegt het toch alles? 'Allochtoon' is een begrip geworden dat in al zijn ongedefinieerdheid duidelijke taal spreekt. Mensen die het woord gebruiken, hebben maar

één groep voor ogen en dat zijn bewoners van Nederland die geen Nederlandse etnische afkomst hebben – en dan denken ze echt niet aan Dittrich, Maxima of Lubbers. Allochtoon is een negatief containerbegrip. Het is één van die woorden die onmiddellijk een complementair woord oproepen, namelijk 'autochtoon', en zo direct een beeld neerzetten. Er is 'wij' en er is 'zij'. Het is een term die gemakkelijk is te gebruiken en

nog gemakkelijker is te misbruiken. Mensen die nadenken over taalgebruik noemen dit 'framing'. We gebruiken termen waarmee we de discussie vergiftigen omdat ze een impliciet waardeoordeel bevatten. We kunnen geen behoorlijke discussie voeren in Nederland over etnische diversiteit, over immigratie en integratie, over etnische Nederlanders, als we een term blijven hanteren die mensen negatief neerzet.

Communiceren

We moeten daarom ons taalgebruik aanpassen. Niet uit politieke correctheid maar simpelweg om te kunnen communiceren. Een meer inclusief taalgebruik is noodzakelijk. Het past ons niet om categorieën Nederlanders te scheppen of in stand te houden die impliciet groepen buiten sluiten of apart zetten. Er zijn geen categorieën Nederlanders, al zijn we een behoorlijk gevarieerd

volkje. Wat ons bindt in die gevarieerdheid, dat is een interessante vraag, maar die kunnen we niet beant-

woorden voeren als we al bij voorbaat gaan indelen. Wat dan wel? Paul Scheffer stelde 'migrant' voor maar dat is net zo nutteloos en het vaak gebruikte 'nieuwkomers' is nog erger. Er is een terminologie die inclusief en niet-discriminerend is en die ook nog eens een positief element toevoegt. Om te beginnen is iedereen die langere tijd in Nederland woont en zeker iedereen die in Nederland is geboren Nederlander. Punt uit. Over wat het

Iedere Nederlander draagt culturele bagage mee. Waarom zou dit anders zijn iemand van etnische afkomst?

Thema integratie

betekent om Nederlander te zijn, kunnen en moeten we maar eens serieus praten, maar laten we beginnen met vast te stellen dat voor iedereen die Nederlander is en voor iedereen die in Nederland woont, dezelfde rechten en dezelfde plichten gelden. Er is geen onderscheid tussen Nederlanders met Turkse, Indonesische, Japanse, Surinaamse, Brabantse, Friese of Belgische ouders of grootouders. Er is geen onderscheid tussen katholieke, protestantse, moslim of niks Nederlanders.

Culturele bagage

Een nieuwe terminologie moet dus uitgaan van het Nederlander zijn en moet dat ook uitstralen. Dat wil niet zeggen dat je binnen die groep Nederlanders niet cultureel heel anders kunt zijn. Wie in de jaren veertig en vijftig katholiek of protestants is opgegroeid, zal altijd cultureel

katholiek of protestant blijven. Iedere Nederlander draagt een persoonlijke culturele bagage mee. Waarom zou dit anders zijn voor etnische afkomst? Er zijn Nederlanders met wortels in de Indische, Surinaamse, Molukse, Turkse, Marokkaanse of welke cultuur dan ook. Ze zijn niet minder Nederlander dan die Nederlanders die het verzuilde bloed in hun aderen hebben stromen.

Het is verstandig om waar dat relevant is verschillende vormen van culturele bagage te erkennen. Daarvoor heb woorden nodig die inclusief zijn. De oplossing is dan ook simpel als elegant – en wordt gebruikt door vrijwel alle grote immigratielanden. Voortaan praten we over etnische minderheden en als we verschillende groepen van diverse etnische afkomst willen aanduiden, dan hebben we het voortaan over Turkse-Nederlanders, Marokkaanse-Nederland-

ers en Indische-Nederlanders. Ik zou er zelfs niet op tegen zijn om het over Turken, Marokkanen, Indiërs en Surinamers te hebben, als die groepsaanduiding enkel hun etnische achtergrond schetst (we doen dat al heel lang met Molukkers).

Door termen te gebruiken die inclusief zijn en culturele achtergronden onderkennen, krijgen etnische groepen zelfs wat extra – als ze daar al behoefte aan zouden hebben. Een Turkse-Nederlander is zoveel interessanter dan een niks-Nederlander. Een Marokkaan uit Amsterdam misschien veel trotser dan een Nederlander uit Enschede (hoewel die zijn culturele identiteit misschien kan vinden in het Tukker zijn).

Is dit moeilijk te veranderen? Helemaal niet. Gewoon doen en consequent doen. Dan verandert het vanzelf.

Volgens mij...

“Waarom ben ik lid van D66 geworden? Vanwege de politieke nuance: het opkomen voor individuele vrijheid, goed onderwijs voor iedereen, een sterke economie, maar ook duurzame vernieuwing. Een open blik op Europa en de wereld. Politiek die niet door angst geleid wordt, maar gericht is op vertrouwen in mensen. Juist daarom: D66.”

Wilt u ook lid worden?
Bezoek dan onze website
www.d66.nl/nieuwelingen
of stuur een mailtje aan
info@d66.nl

Smoelenboek: medewerkers aan dit nummer

Voor wie wel namen hoort maar soms moeite heeft die te koppelen aan gezichten, hier een overzicht van de medewerkers aan dit nummer van de Olifant

Bibi van Ginkel is medewerker van Clingendael en secretaris van het Platform Internationale Veiligheid en Defensie

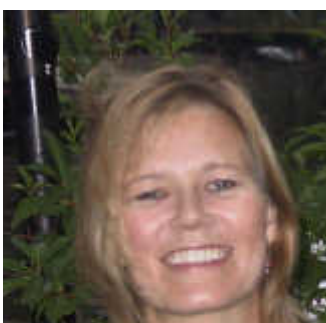

Kees Homan is medewerker van Clingendael en lid van Platform Internationale Veiligheid en Defensie

Ad van Vugt is ondernemer en lid van de Permanente programmacommissie van D66.
Frank van Mil is senior medewerker van het Kenniscentrum D66.

Ageeth Telleman is voorzitter van D66 Amsterdam

Frans Verhagen is hoofdredacteur van amerika.nl en voorzitter van de PIVD

Mike Ackermans is ondernemer. Hij was voor D66 campagnestrateeg in 2002.

André Meiresonne is trainer, spreker en schrijver.

Arjen de Wolff is journalist en reist de wereld rond voor de Wereldomroep

Kim Westerweel is bestuurslid van de afdeling Amsterdam

Thijs Baas is hoofdredacteur van de Olifant

Olivier Morot is redacteur van de Olifant

Sjaak Scheele is lid van de afdeling Amsterdam en secretaris van het Platform Europa

